

SOPRONI SZĚCHENYI ISTVĀN GIMNĀZIUM ÉS POSTAFORGALMI SZAKKÖZĚPISKOLA

1876



1976



A SZÉCHENYI ISTVÁN GIMNÁZIUM
ÉS POSTAFORGALMI SZAKKÖZÉPISKOLA

Jubileumi évkönyve

1976

Szerkesztőbizottság:

Baranyai Lenke

Kopik István

Légrádi Imréné

Szerkesztette:

Baranyai Lenke

Lektorálta:

Horváth Antal

és

Pröhle Jenő

Felelős kiadó:

Órszigety Frigyes

A címlap:

Szarka Árpád terve

A fotókat:

Az iskola fotószakköre készítette



Khaisz Károly festménye

**„A TUDOMÁNYOS EMBERFŐ MENNYISÉGE
A NEMZET IGAZI HATALMA”**

(SZÉCHENYI ISTVÁN: HITEL)



Ákos Ernő: A Templom utca télen

KISVÁROS

Ráterpeszkedik három-négy század:
zeg-zúgos utcák, roskatag házak,
nagy kapualjak, boltíves gangok,
gót templomtornyok, bűgő harangok.

(Kunszeri Gyula)



Hauser Károly XIX. sz. végi képe iskolánkról

A SZÉCHENYI ISTVÁN GIMNÁZIUM ES POSTAFORGALMI SZAKKÖZEPISKOLA TÖRTÉNETE

olyan láncolat, amelyben a múlt, jelen és jövő összekapcsolódik. Így fonódik össze az iskola történetével foglalkozó tanárok:

dr. Kárpáti Károly, Lauringer Ernő és a mi munkánk is.

Az évkönyvek jelenideje ma már múlt, s az a tevékenység, amelyet — tanárok és diákok — ma végzünk, alapjává válik a jövőnek. Helyünk és feladatunk, amelyet megfogalmazunk e 100 éves évforduló ünnepi fényében az, hogy hozzátegyük az elődök munkájához erőnk és legtisztább igyekezetünk szerint a magunk tevékenységét, amely majd része lesz szocialista jövőnk egészének.

AZ 1825–48-IG TARTÓ KORSZAK. ELŐZMÉNYEK

A reális irányú képzés gondolata Sopronban a reformkorban vetődött fel. A polgári átalakulás sürgető igénye szükségessé tette, hogy a gyakorlati jellegű ismeretek nagyobb teret kapjanak. Ehhez a klasszikus műveltséget adó gimnáziumok mellett új típusú, természettudományos képzést alapozó iskolákra volt szükség.

Először az evangélikus konvent vetette fel 1834-ben a reáliskola alapításának gondolatát. 1836-ban indítottak is egy kisegítő reáltanfolyamot, amelynek előkészítésén Kis János is fáradozott.¹

1844-ben „Magyarország kiváltságos lakosaihoz” c. munkájában Széchenyi István is öt reáltanoda felállítását sürgette. „... Melynek egyike Budapesten volna felállítandó, a többi négy pedig úgy, hogy közelebb fekvésénél fogva a szegényebb sorsú is részesülhetne azok jótékonyágaiban ...”

A kor szükségszerűségét ismeri fel e kérdésben is, személyes ügyének tartva azt, hogy „gyakorlati kiképeztetésünk oly aggasztólag parányi” létén változtassanak.²

¹ Kis János (született 1770. Szentandrás, meghalt 1846. Sopron) reformkori költő, Kazinczy barátja. Sopronban volt ev. lelkész, majd a dunántúli egyházkerület szuperintendense.

² Széchenyi István válogatott írásai. Gondolat, 1959. 321. 1.

Mivel a reáliskola anyagi és szellemi igényeivel túlmutatott a szűk felekezeti kereteken, Sopron város vezetői foglalkoztak a reáltanoda kérdésével, az 1840-es években, de megvalósítására nem került sor.

A szabadságharc leverése után, 1850-ben a bécsi udvar által kinevezett kerületi biztos szólította fel a várost reáliskola alapítására, mérvadónak az ausztriai oktatási rendszert tartva.³

Ekkor nyílt meg Pozsonyban hazánk első felekezeti jelleg nélküli reáliskolája, ekkor alapították Győrben a Mű- és Alipartanoda, Sopronban pedig egy kétosztályú katolikus alreáliskola, amely iskolánk alapjának tekinthető. 1853-ban az evangélikus konvent is létrehozott egy ugyanilyet. Ezek az iskolák a gyakorlatias képzés mellett a Bach-rendszer politikai céljait is, legfőképp a németesítést szolgálták.

A katolikus alreáliskola 1857-ben költözött a Templom utca elején lévő két emeletes L alakú épületbe, amelyet egy régi sörház helyén emeltek. (Ez az iskola alakult át aztán főreáliskolává, s így ez tekinthető intézetünk őseinek.)

1860-ban a külső és belső nehézségek következtében a francia-piemonti szövetségtől elszenvedett háborús vereség, a pénzügyi nehézségek következtében a Bach-rendszer megbukott, ezért a bécsi udvar kísérletet tett a kiegyezésre. Az októberi diploma nemcsak a törvénykezésben való közreműködés jogát csillantotta meg, hanem a magyar nyelven folyó oktatás lehetőségét is. Az éledező remények, majd Széchenyi halálhírének hatására a város elhatározta, hogy szobrot állít hazánk, vidékünk nagy szülöttjének, és egy felekezet nélküli főreáltanodát létesít, amely Széchenyi nevét viseli.⁴

A helytartótanács el is fogadta 1864. évi augusztus hó 30-i leiratában a két felekezeti reáliskola egyesítésének a tervét, de 1868-ig csak a szervezeti kérdéseket és módosításokat tartalmazó hivatali levelezés folyt. Végül az 1868. augusztus 12-i közgyűlés határozatot hozott a három osztályos reáliskola felállításáról. A szervezés meg is indult, miután a vallás, és közoktatásügyi miniszter rendelete, az alapító levél megérkezett.⁵

Október elsején a katolikus alreáliskola helyén (ahol még egy elemi iskola is működött) 157 tanuló számára elkezdődött az oktatás. A következő tanévben már öt osztály indult és a létszám 207-re, 1870/71-ben pedig 256-ra növekedett. Szükségessé vált az épület bővítése. 1872-ben épült fel a Liszt Ferenc utcai szárny toldaléka. Mivel mindez jelentősen megnövelte, sőt meghaladta a város költségvetési kereteit, kérték az iskola állami tulajdonba vételét. 1875-ben a vallás- és közoktatásügyi miniszter június 8-i, rendeletében kötelezővé tette a reáliskola nyolc osztályúvá tételét és elrendelte, hogy a nyolcadik osztályos tanulók érettségi vizsgát tegyenek. Ezzel egyenrangúvá váltak ezek az intézmények a gimnáziumokkal annyiban, hogy azonos szintű végzettséget adtak, de zártabbak voltak a továbbtanulás szempontjából, hiszen csak a tudományegyetemek természettudományi karán, bánya- és erdőmérnöki, valamint agrár szakokon lehetett továbbjutni.

³ Az 1849-ben kiadott Entwurf der Organisation der Gymnasien und Realschulen kettős iskolarendszert vezetett be, amely a gimnáziumokon és a reáliskolákon nyugodott. Ez utóbbi 6 osztályos volt, 3 évfolyamú al- és 3 évfolyamú főreáliskolából állt.

⁴ Sopron város képviselőtestületi jegyzőkönyvek 1861/1956. sz. hat.

⁵ Lauringer Ernő: A Soproni M. Kir. Áll. Széchenyi István Reáliskola története. 1926-os évkönyv (35. 1.)

Szerződés.

mely a soproni körsejti főcseréstanodának állami kezelés alá
átvételre írtat. egyetéről a vallás és közoktatásügyi
m. kir. ministerium, másétéről Sopron sz. kir. város
között, a törvényhozás jóváhagyásának fenntartása
mellétt, - a következő feltételek alatt kötöttek meg:

1) Sopron sz. kir. város kötelezi magát, hogy jelenleg a
főcseréstanoda és főcseréstanoda által elfoglalt, városi
tulajdonát képező épület, a város közönsége által elfogadott
és 1874. évi September 28. n. 3043/456 k. szám alatt költ. feltérjese-
téssel átküldött terv szerint, saját költségein átalakítva, s az
éves 1876. évi Januari. 1. n. megkezdő, és feltérjesez. átadandó bu-
torattal felszerelve, a főcseréstanoda és ezzel esetleg közp-
rolatosan felállítandó orvaskola számára örökös alapul-
ványként átadja, s az épületet állandóan jó karban tartani
köteles.

Megnyem a kormány által esetleg felállítandó orvasko-
lának hely, a jelenben fennálló karantén iparskola által igen
keveset helyiségek további karanténlata, a kormány részéről meg-
délgetetik.

2) Ezen épület Sopron városának tulajdonát képez, s mint ilyen
a telekjegyzőkönyvbe is bevezetve maradt, de a magyar állam-
részre, a kérdéses épületnek főcseréstanoda helyiségeként való
használati joga is a telekjegyzőkönyvbe bekezdetelték, mely
használati joga mindaddig az államot illeti, míg az épü-
letet főcseréstanodai célkra használja.

Egyetemesen kötelezi magát a város közönsége, hogy az
az, mely a fentebbi pontban meghatározott állandó orvasko-
lapi célokra és intenzív birtoklásra rendelkezésre állandóan,

31689. szám.

Államháztartási költségvetés

Magyarországi Királyság
Kisbánya és Államháztartási min. miniszter



Tudós

Ért. 1876. Január 26. a. 1249.

Az államháztartási költségvetés 26. számú törvényével
szabottak szerinti a fennálló állami költségvetésről
kiszámlázott jog a magyar állam javára (S. 8. cikk)
szabottak szerinti.

Kisbányai Államháztartási miniszter



Kisbányai Államháztartási miniszter

Az intézet államosítására 1876 január elsején került sor. Ebben az évben tartották iskolánkban az első érettségi vizsgát, tehát ennek is a centenáriumát ünnepeljük. Az iskola tanárai által megadott írásbeli tételek 100 évvel ezelőtti a következők voltak:

Magyar nyelvből:

Adassanak elő a szomorú- és vigjáték jellemző különbség i

Német nyelvből:

Solon és Croesus történeti elbeszélés németre való fordítása⁶

Mennyiségtanból a következő feladatok:

Valamely tőke egy évi kamatjával együtt 4725 Ft-ot tesz ki. Ha a tőke 500 Ft-tal és a $\%$ száma eggyel nagyobb volna. 5300 Ft-ot tenne.

Mekkora a tőke és hány $\%$ -ra volt kiadva?

Miképpen fejezi ki az elemző, hogy

1) 3 pont egy egyenesben fekszik

2) 3 egyenes egy ponton megy keresztül

3) Határoztassanak meg $x^3 + a = 0$ egyenlet gyökei.

A tanulók év végi minősítése hat jeggyel történt: jeles, jó, közepes, elégséges, elégtelen, rossz

szorgalomból: ernyedetlen (1), kitartó (2), kellő (3), hanyatló (4), csekély (5), semmi(6)

magatartásból: példás (1), dicséretes (2), jó (3), törvényszerű (4), kevésbé törvényszerű (5), nem törvényszerű (6)⁷

AZ 1876-TÓL AZ I. VILÁGHÁBORÚ VÉGEIG TARTÓ IDŐSZAK

Bár a kiegyezés utáni években a tanítás már magyar nyelven folyt, Sopron város nyelvi viszonyai miatt azonban intézetünkben a német nyelv használata volt jelentősebb (pl. a tanárok többsége német nyelven jelentette meg tudományos cikkeit, a jegyzőkönyvek németül íródtak).

Az államosítás után a magyar nyelv vált uralkodóvá, s a magyarosodás hullámai az iskola falain túl, a város szellemi életében is gyűrűztek. Nem kis szerepe volt ebben Bella Lajosnak, a tudós tanárnak, aki számos feladatkörben szerepelt a város közéletében.

Az elméleti oktatás mellett a gyakorlati jártasságok kialakítását is szem előtt tartotta dr. Wallner Ignác, iskolánk tanára, majd igazgatója, aki úttörő módon, már 1872-től rendszeresen vezetett vegytani gyakorlatokat. Ő vezette intézetünkben a Sopron Városi Nyilvános Vegyvizsgáló Állomást is, amely Wallner Ignác nyugalomba vonulása után még az 1930-as évekig működött iskolánkban.

⁶ Szolón és Kroiszosz mondai története Herodotosz munkájában maradt fenn. Eszerint Kroiszosz, Lüdia mesés gazdagságú királya a perzsa birodalom terjeszkedésekor fogságba esett. Kürosz, perzsa király a máglyára küldte legyőzött ellenfelet. Ekkor Kroiszosz Szolón nevét kiáltotta. A monda szerint ugyanis, amikor hatalma csúcsán kincseit mutatta a bölcs athéninak, ő nem hitt a gazdagság boldogító erejében, s azt válaszolta: „Amíg valaki nem halt meg boldogan, addig nem szabad boldognak mondani.” A történetet hallva Kürosz megkegyelmezett a királynak.

⁷ A M. Kir. Főreáliskola 1875/76-os évkönyve.

A 80-as években a reáliskola a válság jeleit mutatta. Csökkent a beiratkozók száma és sokan átmentek a magasabb évfolyamokból a gimnáziumba, mert ez a továbbtanulásra tágabb lehetőséget nyújtott. Ezért a tanári kar 1882. február 10-én a felsőoktatási intézmények felvételi rendszerének megváltoztatását kérte a vallás- és közoktatásügyi minisztertől. Azt, hogy a tanulók reáliskolai érettségivel is folytathassák tanulmányaikat minden egyetemen. Az 1883-as törvény ezt lehetővé is tette abban az esetben, ha a hallgatók latin és görög nyelvből is érettségiznek. Az 1887. évi rendelet végül kötelezővé tette, hogy a reáliskolában latin nyelvtanfolyamot szervezzenek, ha bizonyos számú tanuló ennek a nyelvnek a tanulását választja.⁸

I. évfolyam

1879. február 15.

2. szám

KÜLFÖLD

IRODALMI HAVI FOLYÓIRAT

Munkatársak:

Andrási Jenő, Angyal Dávid dr., Angyal János dr., Bayer Ferenc, Bánfi János, Bekács Gusztáv, Bella Lajos, Elias Miksa, Erődi Béla dr., Fehér Ipoly, Feleki József, Fialowszki Lajos dr., Gáspár Imre, György Aladár, Győry Vilmos, Halász Ignác, Harrach József, Hatala Péter, Hegedűs István, Heller Ágost, Horváth Ignác, Kapossi Lucian dr., Kárpáti Károly, Katona Mór dr., Mezei Ernő, Moldován Gergely, Molnár Imre-dr., Molnár József, Mudrony Soma dr., Negrutin Fekete Miklós, Németh Antal dr., Névy László, Palóczy Lipót, Paszlavszky József, Radics György, Ring Mihály dr., Ságthy Gyula dr., Salamin Leó, Spák Lajos dr., Sturm Albert, Suppan Vilmos, Szász Károly, Szigethy Sándor, Szily Kálmán, Toldy István, Tóth Sándor dr., Várnai Géza, Veress József, Wagner Lajos, Wallner Ignác dr., Wohlrab Flóris dr.

Szerkesztők: Moller Ede, Ujvári Béla

A külföld c. folyóirat címlapja
A kiadóhivatal a főreáliskola épületében volt

1892-ben elfoglalhatta iskolánk az épület első emeletét is, amelyen eddig a katolikus elemi iskola működött. Így alakult ki a helyiségeknek az a belső elrendezése, melyet a mellékelt alaprajzok mutatnak. Az osztálytermekben légszesz, azaz gázvilágítás volt, fűtésre pedig vaskályhák szolgáltak.

Jelentős irodalomtudományi munka alkotóműhelye volt a 19. század végén iskolánk. Ekkor adták ki a Külföld című folyóiratot, amely tanulmányokat

⁸ Dr. Kárpáti Károly: A Soproni Magy. Kir. Főreálisk. története. Az isk. 1896. évi évkönyve 103. l.

közölt az európai irodalom köréből. Moller Ede és Ujvári Béla⁹ szerkesztette, de a tanári kar több tagja: Bella Lajos, Dr. Fialovszky Lajos, dr. Kárpáthy Károly, Salamin Leó és dr. Wallner Ignác is részt vett a szerkesztőség munkájában. A sajnálatosan csak egy évfolyamot megért folyóirat célja volt „A külföldi tudományos és szépirodalmi mozgalmakat, törekvéseket, haladást és vívmányokat áttekintő szemmeltartással közvetíteni.”

A századforduló éveiben tanulóink számos elismerést arattak rajzaikkal a hazai, sőt az 1900-as párizsi és az 1908-as londoni kiállításokon is. A rajztanítás sikerei a későbbi neves művésztanárok munkásságában folytatódtak.

1906–10-ig tanított iskolánkban Váry Rezső irodalomtanár és író aki a Rittmeister család című regényében a soproni társadalom képét rajzolta meg.

1911-től a vegytani gyakorlatok mintájára megkezdődtek a biológia és fizika gyakorlatok is. Ezzel a gyakorlati oktatás köre iskolánkban kiszélesedett.

Az I. világháború idején, 1914-ben a katonaság igénybe vette az iskola épületét – a II. emelet kivételével – hadikórház részére, és csak 1917 nyarán adta vissza oktatás céljára. A tantestületből 6 tanár és a felső osztályok megfelelő korú tanulói hadiszolgálatra vonultak be. Az utóbbiak tanulmányaikban könnyítéseket kaptak, összevont tanfolyamok elvégzése után a szokásosnál hamarabb fejezhették be az egyes osztályokat, és a VIII. osztályosok úgynevezett hadiérettségi bizonyítványt kaptak. A tanítás tárgyi és személyi feltételek miatt korlátozottan folyt. A párhuzomas osztályokat összevonták, a rendkívüli tantárgyak pl. a gyorsírás, egészségtan, testnevelés, az önképzőkörök, ünnepélyek elmaradtak, délelőtt 8–12 és délután 2–6-ig folyt különböző csoportoknak a tanítás. A tanévek később kezdődtek, korábban fejeződtek be mint máskor és az ellátási zavarok miatt hosszabb szünetek tagolták.

A háborúban életét vesztette iskolánk egy tanára és 38 diákja.

ISKOLÁNK AZ 1918–1919-ES FORRADALMAK IDEJÉN

Az I. világháború végén a néptömegek nyomora és ebből fakadó elkeseredése, valamint az igazságtalan és értelmetlen háborútól való megcsömörlése forradalmi helyzetet teremtett. A brennbergi bányászok 1917 május 14-i sztrájkja egyik jele volt az országszerte erősödő munkásmozgalomnak.¹⁰ Az 1918 október 30-i események, a polgári demokratikus forradalom híre nem érte együtt a tanulóifjúságot, mert iskolánkban a tanítás október 10-től november 5-ig spanyolnátha járvány miatt szünetelt.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1918 november 25-én kelt rendeletében eltörölte a hivatalos írásokon eddig szokásos királyi jelzöt és minden címzést.

Az 1919 január 22-én kiadott néptörvény pedig különválasztotta a vallás és oktatásügyi irányítást.¹¹

Március 21-én vér nélkül győzött a szocialista forradalom. A Tanácsköztársaság idején az oktatásügy is gyökeres változáson ment át. Ezt tükrözik az alábbi rendeletek.

A Forradalmi Kormányzótanács eltörölte a tankerületi főigazgatóságot, helyette a munkások, katonák, földművesek tanácsának kezeleiből alakuló művelődési osztályok vették át az irányítást.¹²

⁹ Ujvári Béla író és tanár. Több verskötete és szatírája jelent meg. Iskolánkából Budapestre került, tanított és hosszabb ideig szerkesztette a Néptanítók Lapját és egy francia-magyar nyelvű szótárt is kiadott.

¹⁰ Sopron vm. múltja egykorú iratok tükrében (Sopron, 1964. 145. l.)

¹¹ Hiv. Közlöny 1919. febr. 6-i száma.

¹² Hiv. Közl. 27. évf. 17–21 sz.

A kormány március 29-én kelt és a közoktatásügyi népbiztosság április 12-i (7. sz.) rendelete pedig közölte az összes oktatási és nevelési intézmény köztulajdonba vételét. Ezzel megszűnt a felekezeti oktatás hazánkban. Iskolánkat ez nem érintette, hiszen 1876 óta állami tulajdonban volt.

Megváltozott az egész iskolarendszer szerkezete. Az alap a kötelező, 8 osztályos népiskola lett, erre épültek az 5 éves gimnáziumok, ipari, mezőgazdasági és kereskedelmi iskolák.

Az iskolarendszerben először kapott helyet az újtípusú **politechnikai** munkaiskola terve.

Eltörölték az év végi osztályzást is, a tanulókat „megfelelt”, illetve „meg nem felelt” minősítéssel értékelték. Megszüntették az eddig szokásos érettségi vizsgát is. Azok a tanulók, akik a Vörös Hadseregbe léptek, a tanév befejezte előtt osztálybizonyítványt kaptak. Iskolánkban is diáktanács alakult, amelyeknek képviselője jelen volt a tanulók minősítésekor. A történelem tanításban előtérbe kerültek a történelmi materializmus alapelvei.¹³ Ebben a politikai eseményekkel zsúfolt tanévben csak 163 napon keresztül folyt tanítás intézetünkben.

AZ ELLENFORRADALMI KORSZAK ÉS A II. VILÁGHÁBORÚ ÉVEI

A Tanácsköztársaság bukása után intézkedéseit is hatályon kívül helyezte a vallás- és közoktatásügyi miniszter augusztus 10-i rendelkezése. Az oktatásban is visszaállították a forradalom előtti helyzetet. Eltörölték a Tanácsköztársaság alatti minősítéseket, újból kellett a tanulókat értékelni, visszaállt az érettségi vizsgák rendje. Iskolánk három tanulóját, Meller Pált, Heller Leót és Becker Józsefet törölték a nyilvános tanulók névsorából a forradalom idején tanúsított magatartásuk miatt. „Mert engedetlenségre lázították saját tanulótársaikat és más intézetek tanulóit” — ahogy az iskolai anyakönyvi bejegyzésben olvashatjuk. (A tantestület megértő magatartását mutatja, hogy tanulmányaikat magán úton befejezhették).

1921 augusztusában kellett volna a trianoni béke értelmében Nyugat-Magyarországot Ausztriához csatolni. Augusztus 9-én megkezdődött intézetünk kiürítése. A felszerelés egy részét, a hivatalos iratokat becsomagolták és Győrbe szállították. A polgármester, hivatkozva az 1876-os szerződésre, kérte, hogy a taneszközök egy része itt maradjon, tekintettel a város magyar lakosságára. A hivatalos átadás előtti napon, augusztus 28-án azonban ellenállás tört ki, amelyet fellobbanó fegyveres harcok követtek. Végül a Velencei egyezmény értelmében népszavazást rendeltek el december 14-ére, hogy városunk és nyolc község hovatartozását eldöntse.

Ennek eredményeként Sopron és a nevezett terület Magyarország része maradt. Érthető, hogy a politikai helyzet és a felszerelések távolléte miatt a tanítás csak korlátozott mértékben folyt. Január 7-én érkezett vissza a könyvtár és a szertárak anyaga. A költözés következtében több tárgy megromlott.

A hovatartozás kiélezett harca után került sor a magyar történelmi hagyományok tudatosabb ápolására.

Ekkor vette fel iskolánk Széchenyi nevét, amelyet az 1923/24-es tanévtől kezdve visel.¹⁴ A politikai helyzet konszolidálódása után továbbra is nagy gondot okoztak a gazdasági nehézségek. A pénz romlása következtében magasra

¹³ A Soproni All. Főreálisk. 1919 20-as évkönyve.

¹⁴ A vallás és közokt. Min. 1922. május 24-i, 64 408/u. sz. rendelete értelmében.

szöktek az iskolai befizetések is. Míg 1920/21-ben a beíratkozási díj 50 K, a tandíj 400 K volt, addig 1924/25-ben beíratkozás 100 000 K-ba került, a rendes tanulók tandíja pedig 500 000 K volt. Ezen kívül ifjúsági vegyes díj címén 100 000 K-t, tatarozási járulékként 50 000 K-t, testnevelési díjként 30 000 K-t, összesen átlag 780 000 K-t kellett a tanulóknak fizetniük. A téli hónapokban a kisegítő fűtő a fűtésért összesen 1 708 000 K-t kapott, 1 hónapra átlag 341 600 K-t, amiből kitűnik, hogy az infláció leginkább a bérből élőket sújtotta és az is, hogy csak a vagyonosabb rétegek tudták gyermekeiket tovább taníttatni.

Az 1925/26-os tanévben jubileumi évkönyvet adtak ki iskolánk államosításának ötvenedik évfordulóján. November 3-án pedig Széchenyi fellépésére, az 1825-ös országgyűlésre emlékeztek a tanulók. Az ünnepi események során került hozzánk Széchenyi Bertalan adománya, az a Széchenyi portré, amelyet Khaisz Károly festőművész készített az eredeti, Amerling festmény után.

1929-ben megszakadt a tőkés rend viszonylagos stabilizációja. Mély gazdasági válság rázta meg a világot, amely az iskolánkban is éreztette hatását. Bár a tanulók létszáma nem csökkent, sőt növekedett, amit a műszaki pályakon való elhelyezkedhetés reménye magyaráz, évkönyveink arról panaszkodnak, hogy a beiskolázás aránya mégis romlik, mert az elemi iskolák jó tanulói inkább a gimnáziumokba íratkoztak. Ezért a tantestület azon fáradozott, hogy az intézetet reálgimnáziummá szervezhesse át. Így 1930-tól osztályonként felmenően elkezdődött a reálgimnáziumi oktatás, de az 1935-ös reform szerint már gimnáziumi oktatás indult, ugyancsak osztályonkénti felmenő rendszerben.

1936/37-ben az utolsó reáliskolai

1941/42-ben pedig az utolsó reálgimnáziumi osztály érettségizett.

Az 1942/43-as tanévtől kezdve az egész iskola gimnázium lett.





1876



1914



1924



1927—1941



1936

Az iskola névváltozásai

1937-ben váratlan esemény tette elhalaszthatatlanná a 80 éves épület tatarozását. November 12-én a tanítás befejezése után leszakadt a második emeleti földem egy része. Baleset nem történt, de a tanítást a munkák miatt a leánygimnáziumban és a bencés gimnáziumban kellett folytatni. A korlátozott számú órákat is csak a délutáni időben lehetett megtartani.

Az iskola helyreállítási munkálatai 1938 májusában kezdődtek és szeptemberre az első és második emelet, novemberre a földszint tatarozása is befejeződött. Az építés során jelentősen megváltozott a belső termek elrendezése is; a második emeleti biológiai előadóból, az első emeleti tanári könyvtárból és a földszinti vegyvizsgálóból osztálytermek lettek, a tanári könyvtár, a volt történelmi és földrajzi szertárba költözött, a tornaterem öltözőt és zuhanyozót kapott (a vegytani szertár két helyiségéből).

Ebben az évben már a kitörni készülő II. világháború érezte hatását, bár még a Felvidék visszacsatolásának örömmámora elfojtotta a józan aggodalom gondolatait. Az önként vállalkozó tanulók már hetente kétszer hadikiképzésen vettek részt. 1939 szeptember 1-én kitört a II. világháború.

Az 1941/42-es tanévben befejeződött az iskolaépületben folyó oktatás, mert az intézetet 1943. augusztus 7-én hadikórházi célra az állam lefoglalta. Ismét „vándoroltak” az osztályok és az órákat tartó tanárok, akárcsak 29 éve, az I. világháború idején. Az I–IV. osztályosokat az evangélikus liceum fogadta be, az V–VIII. osztályosokat pedig a bencés gimnázium (ma Erdészeti Technikum). Itt a délutáni időben folytak az egyre zsugorodó órák, míg ezek az iskolák is kórházzá nem alakultak. Ez 1944. október 28-án bekövetkezett. Megváltozott az életrend, a sűrűsödő légiriadók miatt már csak reggel 6–8-ig lehetett ismétlődő foglalkozásokat tartani azoknak, akik összegyűltek. A december 6-i nagy bombázás után azonban ezeknek is vége szakadt.

Az 1945 március 28-i bombatámadáskor iskolánk Templom utcai oldala is megsérült. Elpusztult a könyvtár nagy része. A könyvvállomány, amely 1943/44-ben 15 873 db-ból állt, 8343-ra csökkent. A bútorzat 75–80 %-a tönkrement, a padláson és a földszinten összezsúfolt szertári anyag 90 %-a használhatatlanná vált. Elpusztult a zeneszertár is.

A FELSZABADULÁSTÓL NAPJAINKIG TARTÓ IDŐSZAK

Sopron 1945. ÁPRILIS 4-én szabadult fel

Április 29-én már hirdetés jelent meg az Új Sopron c. újságban, amely a Széchenyi Gimnázium tanulóit és tanárait jelentkezésre szólította fel, majd május 3-án megkezdődött, illetve folytatódott a tanítás a Julianeumban a délutáni órákban. Kb. 120 diák jött össze. A tanári kar és a diákok közös erőfeszítéssel hozták rendbe a megrongálódott iskolaépületet, szeptember elején pedig a tanévnyitás után egy „munkahét” tartásával rendbehozták a tantermeket. Így szeptember 17-én a Liszt Ferenc utcai szárnyban megkezdődött a tanítás. Továbbra is szükség volt a tanulók fizikai munkájára az építőanyag és szemét oda- illetve elhordásánál, a tűzifa felaprításánál. A szülők pénzádománnyal járultak hozzá a tüzelő megvételéhez.

A felszabadulás után gyökeres változáson ment át az iskolarendszer. Megváltozott a tananyag, a tanítás szelleme, a tanulmányi eredmény minősítése, az iskola tanulóinak összetétele. Egy 1947-es statisztika szerint a szülők

25 %-a őstermelő,	3 %-a postás,
25 %-a kisiparos,	20 %-a köztisztviselő és egyéb,
1 %-a kereskedő,	20 %-a nyugdíjas, napszámos.
6 %-a vasutas,	

A tankerületi főigazgató iskolalátogatási jelentésének összegezése szerint: „Ez a gimnázium többé nem a múlt elit iskolája, ide már bejutottak a falvak, üzemek dolgozóinak gyermekei, és ez a körülmény növeli ennek az intézetnek a jelentőségét.

A VI./a osztályba 20 falusi gyerek jár. Ez a becsületes törekvésű népi csoport frissítőleg hat a városi tanulókra, népies észjárásuk és tájnyelvük a mostohán kezelt magyar paraszti nép jelenlétét, gimnáziumba érkezését jelenti.¹⁵

A jelentésben szereplő falusi gyerekek egy része kollégista volt, a Berzsenyi Dániel népi kollégiumban, amely 1946–49-ig működött a Rákóczi Ferenc utca 59-es számú épületben. Közel 30 szegény, főleg paraszti származású tanulónak adott otthont.

A négy osztályos középiskola kialakítása fokozatosan történt. 1945/46-ban az első osztály helyett az általános iskola 5. osztálya indult, 2–8-ig gimnáziumi osztályok működtek.¹⁶ Az 1948/49-es tanévben jöttek létre a 8 osztályos elemi iskolákra épülő 4 osztályos gimnáziumok. A továbbtanulás szempontjából ezek teljesen nyitottá váltak, vagyis érettségi bizonyítványukkal bármely felsőoktatási intézménybe lehetett jelentkezni. Megnőtt a diákönkormányzat szerepe is.¹⁷

Az oktatásügy jelentős eredménye volt a felnőttoktatás megszervezése. Az 1946/47-es tanévben Barbacs községben szerveztek a dolgozók gimnáziumához előkészítő tanfolyamot, amelynek gondozója iskolánk volt.¹⁸

Intézetünkben az 1949/50-es tanév végéig működött a dolgozók gimnáziuma. Később (1952–54-ig) a Budapesti Agrártudományi Egyetem szakérettségi tanfolyama.

Az 1940-es évek végén az új formák mellett még a régi iskolarendszer maradványai is tovább éltek. Folyt a hitoktatás, működtek a régi ifjúsági szervezetek, a cserkészlet és a Mária kongregáció. Ugyanígy a társadalomban is egymás mellett léteztek a régi formák és a minőségileg új változások, hiszen a népi demokratikus forradalom a 45–48-ig tartó viszonylag hosszabb időszakban és egy kiélezett politikai küzdelem után győzött.

Iskolánk háborús kárainak kijavítására az első 3 éves terv juttatott jelentős összeget, de az épület romos jellege csak az 1955-ös tanévben tűnt el.

1950-ben nagy lendülettel indult az első 5 éves terv, amely a közművelődésnek azt a feladatot szabta, hogy tárja szélesre kapuit a nép fiai és leányai előtt. Ez a törekvés tükröződött iskolánk létszámának növekedésében és a tanulók összetételének további változásaiban. Mindez azonban az osztályok el-

15 Tantestületi jegyzőkönyvek 1948. márc. 31-i jk.

16 A vallás és közokt. min. 37 000 1945. sz. rendelete értelmében. A Széch. István Gimn. 1945/46-os kiadatlan évkönyve. (Isk. könyvt.)

17 A tanulók képviselői részt vettek a segélyek megszavazásában, ellenőrizték az iskolán kívüli szórakozást, beleszólhattak az engedély megadásába, öntevékenyen közmunkákat szerveztek.

(Tantest. jk.-ek 1946–48-ig.)

18 A Széchenyi I. Gimn. 1948/49-es anyakönyve szerint az előkészítő tanfolyam 8 hallgatója közül 7-en befejezték az ált. isk. VIII. osztályának megfelelő IV. Gimnáziumi osztályt. Az évfordulóra készülve iskolánk tanulói felkutatták a volt hallgatókat. 4-ről a következő adatokat sikerült megszerezniük:

1 (kitűnően végzett) tovább tanult, ma adminisztratív munkakörben dolgozik;

1 (jelesen végzett) tovább tanult, ma postahivatal vezető;

1 (jelesen végzett) tovább tanult, de nem fejezte be, volt szakmájában dolgozik;

1 nem fejezte be a 4 évi tanulmányait, a term. szöv.-ben dolgozik

Az adatok bár hiányosak, mégis tükrözik a falusi dolgozók számára is megszervezett oktatás jelentőségét.

helyezésének gondjával járt együtt. Mivel az iskola alapterülete nem növekedett, a belső arányok megváltoztatásával, a rajzterem, az előadótermek előkészítő helyiségeiből kellett osztálytermeket kialakítani.

Az 50-es években az iskolához tartozást külsőségben a diáksapka fejezte ki. A széchenyistaké kék színű, kerek formájú, ellenzős volt, rajta az iskola jelvényével.

Az 1956/57-es tanévben centenáriumra készült intézetünk. Őse, a katolikus alreáliskola 1856-ban alakult át 4 osztályos reáliskolává és 1857-ben költözött be a mai épületbe. A jubileumi ünnepség egy részét azonban elsodorták az ellenforradalmi események. A tanítás október 23-tól november 7-ig szünetelt, novemberben összevont osztályokban folyt, és egy hosszú (december 3-tól január 20-ig tartó) téli szünetbe torkollott. Az ország nyugati szélén fekvő városban a gazdasági nehézségek és az eszmei zűrzavar következtében bekövetkező eseményeket befolyásolta a határ közelsége is. Iskolánkban nyugatra távozott 3 tanár és 41 tanuló (ez utóbbiakból 15-en visszatértek).

1957-ben alakult meg iskolánkban a Kommunista Ifjúsági Szövetség. Fő feladatául tűzte ki, hogy a legjobb, legbecsületesebb tanulókat összefogja, s hogy erjesztője legyen az iskolai életnek. A szervezet 1960-ban már 80 tagot számlált, 1962-ban pedig 200-at.

A gyakorlati oktatás kérdése az 1950-es évek végén valósult meg. Az az igény, amely már a 19. században iskolánk alapításakor megfogalmazódott tovább bővült; a gyakorlathoz közelálló tudományos képzés mellett szükségessé vált maguknak a konkrét gyakorlati ismereteknek és jártasságoknak a kialakítása is.

Ez utóbbit az emberi személyiség fontos oldalának tartotta Széchenyi is.¹⁹ Ennek tervét tartalmazta a Tanácsköztársaság iskolarendszere.

A szocialista átalakulás nevelési eszménye; a sokoldalú ember kialakítása, a gyakorlati oktatást megkövetelte.

A probléma megoldására sokféle próbálkozás történt. 1959/60-ban a tanulók kísérleti jelleggel kertészeti, asztalos, esztergályos, galvanizáló és rádióműszerészeti képzésben részesültek 5 + 1-es rendszer szerint. Nyáron 3 hetes kötelező gyakorlaton kellett részt venniük, az érettségi mellett pedig politechnikai minősítő vizsgát is tehettek. 1963-ban önálló műhelyt kapott iskolánk 55 000 Ft értékű felszereléssel. A sokféle képzés után a fiúknál fémmegmunkálás került az előtérbe. 1969–73-ig a tanműhely mérőműszereket készített fizikaszertárak részére. A lányok szabás-varrást tanultak.

1964-ben megszűnt az iskola fiúgimnázium jellege. Ma már az arány a lányok javára tolódott el. A jelen tanév 644 tanulója közül 390 leány, 254 fiú.

Az említett tanév azért is jelentős iskolánk történetében, mert ekkor szerveződtek a matematika és az angol, német nyelvi tagozatos osztályok. Az előbbieken a régi reáliskolai jelleg folytatódott ismét.

Az 1966/67-es tanévben pedig postaforgalmi osztály is indult és az 1969/70. tanévben már egy 4 osztályos postaforgalmi szakközépiskola működött isko-

19 ... Bizonyos helyzetben — írja — a legnagyobb tudomány is mit ér? Robinson nem halt volna-e éhen, ha nem tud egy kissé practice forgolódni?

(Széchenyi I. Őn ismeret Bp. 1875. 164. 1.)

A további felhasznált anyag:

Az iskola évkönyvei 1876–1948-ig.

Tantestületi jegyzőkönyvek 1946–1957-ig.

Anyakönyvek, leltárak, statisztikák.

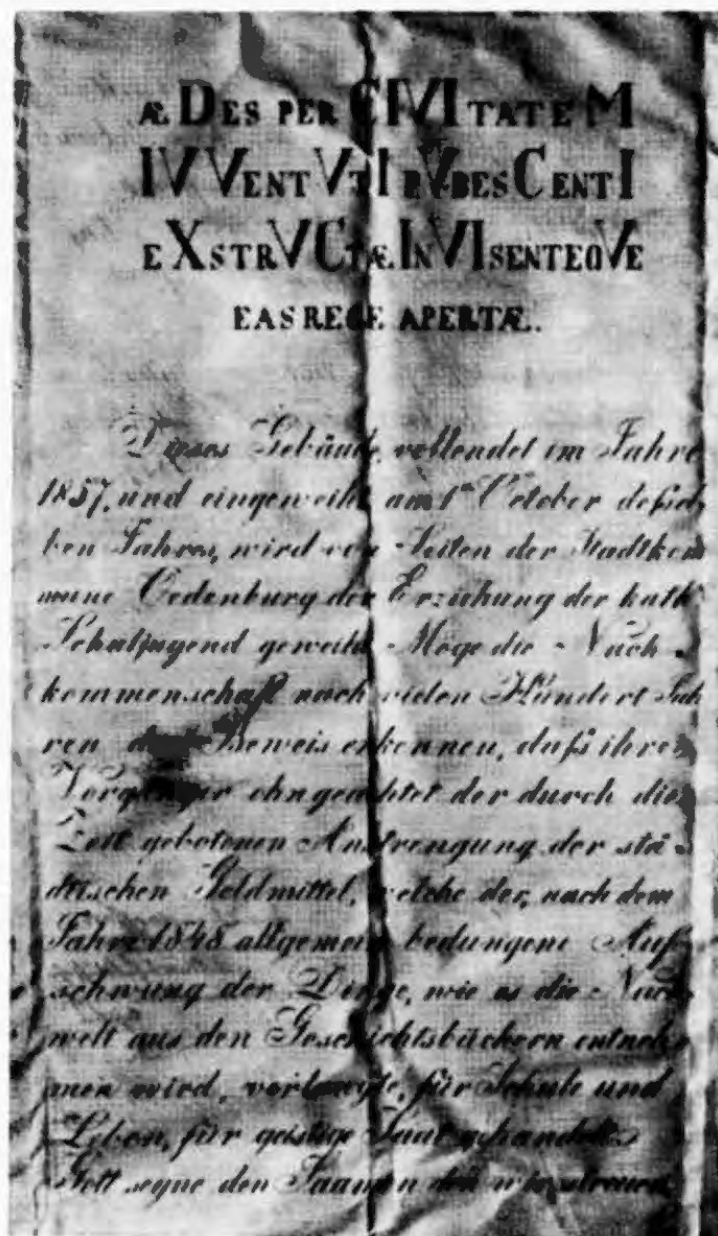
Az iskola nyugdíjas tanárainak feljegyzései és visszaemlékezései.

A Széchenyi István Gimnázium és Postaforgalmi Szakközépiskola krónikája 1945–75-ig (Szerk. Baranyai L.)

(Kéziratban az isk. könyvtárában.)

lánkon belül. Fennállásának 10. évfordulóját köszöntve az iskola címerét új szimbólummal, egy postakürttel bővítettük. Az állami reáliskola fennállásának 100. évfordulóján pedig zászlót avatunk, amely fehér selyem alapon az új kék címert, az alapítás, az államosítás és a jelen tanév évszámait, hátoldala pedig az évkönyvet nyitó Széchenyi idézetet tartalmazza.

1971-ben 4,5 millió Ft beruházással új, emeletes tornacsarnokot kapott iskolánk, amely a megyében a legkorszerűbbek közé tartozik. Földszintjén biológiai előadóterem, szertár és klubszoba van. Az alapozási munkák kedves meglepetéssel szolgáltak, előkerült az épület vékony bőrré írt 1857-es keltezésű alapító levele.



Az épület alapító levele

A HAGYOMÁNYOKRÓL UTÓSZÓKÉNT

A két világháború közötti időszakban szokás, kedves közös élmény volt a reálgimnazisták majálisa vagy júniálisa. Ez az iskolai ünnep, amelyen a szülők, tanárok és diákok együtt szórakoztak, később elsorvadt.

Nagy öröm volt azonban számunkra felfedezni, hogyan vált Széchenyi emléke a felszabadulás utáni évtizedekben közösségformáló hagyományunkká.

Neve fel-felbukkan ugyan intézetünk 125 éve alatt évkönyvek cikkeiben, megemlékeznek évfordulóiról, ellátogat egy-egy osztály a nagycenki sírhoz, de nem rendszeresen, nem a hagyomány élménytadó kötelékében.

Ma az iskolába lépő tanulók első közös útja szeptember 21-én, születése napján Nagycenkre vezet, ahol szép ünnepéllyel emlékeznek szobra előtt a „legnagyobb magyar” tetteire, megtekintik a családi kriptában lévő sírját és 1973 óta a kastélyában megnyílt múzeumot. A ballagó IV. osztályos tanulók pedig, elkészönve az alma mater termeitől, utóljára felkeresik a Széchenyi téren álló szobrát és koszorúval tisztelegnek emlékének.

Széchenyi Istvánt, iskolánk névadóját ma is történelmi nagyjaink között tartjuk számon. Ma azonban más vonásokat tisztelünk benne, mint a múlt század végi, és az 1920–30-as évek kultuszában. Ma, mint a történelmi haladás irányát meglátó, azért tevékenykedő, hazájához bensőségesen kötődő, érte mélységes felelősséget érző embert állítjuk ifjúságunk elé példaképül. Hiszen szocialista hazánk tőlünk is hasonló erkölcsi magatartást, elkötelezettséget kíván.

Ez az, amit hagyományunk sugall, miközben az iskolához, városunkhoz, a környékéhez, a múlthoz való kötődés szálait erősítgeti.

Baranyai Lenke
tanár

ISKOLÁNK MA

A másfél évszázados múlt, ennek a másfél évszázados múltnak különösen a felszabadulás óta eltelt 30 esztendő időszakában iskolánknak a felettesektől is elismert, sok kiemelkedő eredményéről tanúskodik. Ezekre az eredményekre épült a ma, s épülhet a jövő.

Az iskola államosításának e jubileumi tanévében is az iskolaközösség minden tagja az eddigi szép eredmények, a sok lelkesítő feladat tudatában kíván törekvően dolgozni. Mai életünket, a tennivalókat annak a gondolatnak a hangsúlyozásával kívánom néhány vonásában felvillantani, röviden összefoglalni, a jövő felé tekintve alapul venni, hogy számunkra a mértéket, a követelményrendszert, az ifjúság szocialista nevelésének normáját a sok fontos dokumentum között az ifjúsági törvény, az 1972. évi oktatáspolitikai határozat és a XI. pártkongresszus elvei határozzák meg, illetve a közoktatás irányító szervei jelölik ki. A nevelés, mint elsőrendű feladat szolgálatába törekszünk állítani az órarendi, az órarenden kívüli oktatás és nevelés, az iskolai élet minden mozzanatát.

A nevelő-oktató munkát 32 törzstag és 4 külső óraadó látja el.

Az igazgató a javaslatok elkészítésekor, a döntések meghozatalakor — az iskolai demokratizmusnak, az előírásoknak megfelelően — az iskolai pártcsoport, a szakszervezeti bizottság, a KISZ-vezetőség, a tantestület véleményét is figyelembe veszi.

A tanulói és tanári önképzést szolgáló könyvtárt (22 000 kötet), egy függetlenített könyvtáros vezeti.

Egy gondnok és egy adminisztrátor végzi az iskola élete számára fontos gazdasági és adminisztrációs munkát.

A hivatalsegédi teendőket öt fő látja el.

A tantestület tagjainak képesítése, a szaktárgyi arány igen kedvező: minden tantárgyat a tantárgy képesített tanára tanítja. A tanári kar materialista világnézetén alapszik a nevelő-oktató munkában megnyilvánuló jó módszertani műveltség, az egységes nevelői eljárásra való törekvés.

A tantestületen belül különböző tartalommal és intenzitással működnek a tantárgyi szakmai munkaközösségek.

E közösségek jó műhelyei és forrásai minden okos és új kipróbálásának, eszmék, módszerek megvitatásának. A munkaközösség tagjai nemegyszer javaslatkészítéssel, sokféle szervezési munkával segítik az iskolavezetési munkát.

Az idei tanévben — 1969 óta változatlanul — a gimnáziumi osztályok száma 16 (4 matematika és 4 nyelvi — angol-német — tagozatú, 8 egységes tantervű), a postaforgalmi szakközépiskoláé 4. A tanulólétszám: 505 gimnáziumi, 141 szakközépiskolai, összesen: 646 tanuló.

Évek óta örömdetesen nagy a szülők érdeklődése iskolánk iránt, így beiskolázási gondjaink nincsenek.

A matematika tagozatra járó s itt érettségiző tanulóink megyei és országos tanulmányi versenyeken, felsőfokú felvételi vizsgákon országos viszonylatban is figyelmet keltő szép eredményeket érnek el.

Az angol-német tagozat tanulmányi felkészültsége — elsősorban a humán pályák vonatkozásában — ugyancsak mérhető sikerekkel jár.

Az egységes tantervű osztályokban folyó munka részben az élet gyakorlatára készít elő. Ezen osztályok tanulmányi eredményei mérsékeltebbek ugyan, az érettségi vizsgák nem egy évben mégis bukásmentesek, és számos pályázó tanuló ezekből az osztályokból is felsőfokon folytathatja tanulmányait.

A postaforgalmi szakközépiskola igen jó munkáját igazolja, hogy a felső postai szervek elismerően vélekednek érettségizett és munkába állt növendékeink szakértelméről, munkafegyelméről. A jó képzésről tanúskodik az országos tanulmányi versenyeken éveken át elért igen kiváló eredményssorozat, valamint a sikeresen továbbtanulók kedvező száma.

A fenti eredmények mellett tanulóink szívós erőfeszítését jelzik a testnevelésben (különösen az atlétikában és a kosárlabdában) elért, gyakran országos szintű eredmények. Az iskolai sport országos átszervezése, a szakosztályoknak az eddiginél erőteljesebb működése további lehetőségét rejti iskolánkban is a tömegsport fellendülésének, az egészséges életre való nevelésnek.

A korszerű oktatást szolgálja az iskola szépen fejlődő biológiai, fizikai, kémiai szertára és előadója, új, modern tornacsarnoka, tanműhelyei, stb.

Minden személyi és tárgyi feltétel megvan ahhoz, hogy az iskola tanulóinak eddigi kedvező tanulmányi munkája (pl. a tanulmányi átlag és a bukási százalék kedvező volta évek óta a megyében a legjobb 2–3 iskolával vetekszik), fegyelmezettsége, a tantestület céltudatossága, az országos tanulmányi versenyek iskolánkbeli sikere a jövőben — ha lehet — még magasabb szintre emelkedjék. Ez legyen legfontosabb feladatunk! A matematikából, a fizikából, a postaforgalmi tárgyakból és a testnevelésből elért szép eredmények mellé — ha szükséges, a szakkörök munkájának kiszélesítésével, a szakkörök számának emelésével — sorakoztassuk fel a többi tárgyak eredményeit is!

Az iskolai nevelő munka egyik élő tényezője a Kommunista Ifjúsági Szövetség 9 iskolai alapszervezetének színes, változatos élete. Az évfolyamoktól, az életkortól független, kizárólag a tanulók érdeklődéséhez igazodó ún. vertikális szervezeti élet iskolánkban már három éves. Az alapszervezetek, az érdeklődési (foto, művészeti, turisztikai, levelező, stb.) körök, a vitakörök, a klubélet jó alkalmi a politikai, a világnézeti képzésnek, a közéletiségre való nevelésnek, az esztétikai érzék gazdagításának, a művelt módon való szórakozásnak, a szabadidő okos felhasználásának.

A 340 tagú szervezetet a vezetőség, élén a pártösszekötő tanárral, eredményesen irányítja. Tervük között szerepel: a munkásmozgalom soproni vétéranjainak meghívása kötetlen beszélgetésre, minden félévben 1–1 országos nevű író vagy művész előadása időszerű irodalmi, művészeti kérdésről, elő-

adás a mai szovjet irodalomról, állandó tárló a legfrissebb szovjet szépirodalmi alkotások bemutatására. Általában: az iskolai ifjúsági mozgalom arra törekszik, hogy a világnézeti nevelést az állami és pártirányítással összhangban végezze. Méltán büszkélkedhet iskolánk az eredmények között azzal, hogy a 125/1971. MM. sz. rendelet alapján a matematikából és a fizikából szervezett egyetemi előkészítő tanfolyamaink minden évben kitűnő sikert hoztak: ezen a tanfolyamon résztvevő gyermekek — fizikai dolgozók gyermekei — közül minden évben 80–90 %-ot felvettek sikeres felvételi vizsga alapján az egyetemre. Itt jegyezzük meg, hogy a fizikai dolgozók arra érdemes, jó tanulmányi eredményt elérő gyermekei iskolánkban évente mintegy 60–70 ezer forint ösztöndíjat kapnak. A tanulószobai foglalkozások, a különféle egyetemi előkészítő tanfolyamok és korrepetálási alkalomak a munkás- és parasztgyermekek esetleg meglevő hátrányos előképzettségét vannak hivatva megszüntetni.

Iskolánk együtt lélegzik épülő szocialista társadalmunk, szépülő városunk életével. A tanárok közül többen, a tanulók közül számosan részt vesznek a város politikai, közművelődési tevékenységében: a tanárok előadásokat tartanak, énekkarban, zenekarban, stb. működnek közre, a tanulók irodalmi színpadokon, üzemek kultúrműsoraiban, a Liszt Ferenc Leánykórusban, sportegyesületekben, stb. szerepelnek.

A nevelő munka hatékony tényezője az a jó légkörű együttműködés, amely a szülői ház és az iskola között alakult ki. A családlátogatást, a szülői értekezleteket a fogadóórákat tartjuk ezen együttműködés folyamatos és leghatékonyabb formájának.

A szülők, a Szülői Munkaközösség vezetősége az iskolát számos esetben jelentős erkölcsi és anyagi támogatásban részesíti.

Nem soproni tanulóink, elsősorban a fizikai dolgozók gyermekei — mintegy 180 tanuló — diákotthonokban laknak. A három diákotthonban folyó nevelő munka, KISZ munka szerves része a középiskolai ifjúság nevelésének, összehangoltan, jó kapcsolattal egészíti ki iskolánk nevelési tevékenységét. A diákotthonokkal való jó kapcsolatot erősíti az a körülmény, hogy 1–1 diákotthoni nevelő tanár iskolánkban óraadóként tanít.

A hazaszeretetre, a honvédelmi nevelésre vonatkozó iskolai munkát a Magyar Honvédelmi Szövetség városi és járási titkársága is segíti: előadások tartásával, a honvédelmi napok megszervezésével, általában személyi és tárgyi segítségnyújtással.

Iskolánk névadójának, Széchenyi Istvánnak emlékét igyekszünk hatóerővé tenni. A történelmi évfordulók megünneplése mellett szerepel minden tanévben szeptember 21-hez, Széchenyi István születésnapjához kapcsolódó ünnepségünk Nagycenken és Sopronban. Az idei tanévtől kezdve évente pályázat kiírásával is szeretnénk az egészséges Széchenyi-kultuszt erősíteni.

A régi és sajnálatosan megszakadt hagyományt kívánja az iskola folytatni, amikor az énekkart az iskola ének- és zenetanára megszervezi. Az iskolai énekkarok jó működésének országosan is egyik legfőbb akadály a tanulók órarendi elfoglaltsága. Ennek az akadálnak az elhárítása ebben a tanévben sikerült.

A testnevelésből elért eddigi eredmények, a három testnevelő tanár jó munkája, valamint a korszerű tornacsarnok, s egyéb tárgyi lehetőségek kitűnő feltételei az 1976/77. tanévben — ez egyik egységes tantervű osztály helyett — meginduló testnevelési tagozatnak. Reméljük, hogy iskolánkban ezen tagozatára ugyancsak szívesen küldik a szülők gyermeküket.

Az örömdetesen gyarapodó olvasási kedv kielégítésére, esetleges olyan tan-órák tartására, melyek a könyvhasználaton alapulnak, a jelenlegi könyvtári „olvasóterem” szinte teljesen alkalmatlan. Az év folyamán az átalakítási tervet a soproni Erdészeti és Faipari Egyetem Építéstani Tanszéke elkészíti, és ennek birtokában — a Megyei Tanács remélt anyagi támogatásával látunk hozzá az olvasóterem létesítéséhez.

További terveink közül néhány: szükségessé válik az iskola régi épületrésze fűtési rendszerének korszerűsítése, vagyis cserépkályhák helyett központi fűtés építése. Ezt a fűtési munkaerő-hiány is indokolja.

A fizika-oktatás érdekében szeretnénk bővíteni a fizika szertárat. Ez azonban csak úgy lehetséges, ha az egyik lépcsőház legfelső, II. emeleti szintjéből a megfelelő részt falazással a szertár eddigi teréhez kapcsoljuk.

A felettesek részéről az iskolának nyújtott sokirányú segítség mellett meg kell említeni a Postavezérigazgatóságnak, a soproni Postaigazgatóságnak a tíz év óta élvezett nagyjelentőségű erkölcsi és anyagi támogatását. A postafor-
galmi szakközépiskolai képzés eredményességének egyik fontos feltétele pl. az a gyakorlati, nevelő értékű oktatás is, amellyel a Soprontól távollevő pos-
tahivatalok dolgozói lelkiismeretesen eligazítják a hivatali munka sokrétű teendői közt tanulóinkat.

A Postavezérigazgatóság, a soproni Postaigazgatóság évente több tízezer forint értékű anyagi támogatásban (szemléltető és kísérleti eszközök, gépek, nyomtatványok stb.) részesíti az iskolát, nem téve különbséget a segítség-
nyújtás vonatkozásában a gimnázium és a szakközépiskola között.

Az eddigi eredmények számottevők, de nem keltik bennünk azt a érzést, hogy munkánkon nincsen javítani való, nincsenek újabb teendőink.

Céljaink, feladataink világosan állnak előttünk. A szocialista nevelés mód-
szereit, eszközeit ismerjük, alkalmazzuk.

Általánosan művelt, testben és lélekben harmonikusan élő, a közösségben és a közösségért cselekvő ember nevelése a feladatunk.

Befejezésül éppen ezért idézem Széchenyi Istvánnak 1819-ben Nagycenken leírt gondolatát:

„A tevékeny élet, testileg és lelkileg tevékeny, az egyetlen, amely az emberi boldogság legmagasabb fokára emel bennünket”.

Tóth Ferenc
igazgató

A POSTAFORGALMI SZAKKÖZÉPISKOLA 10 ÉVE

A középfokú postafor-
galmi szakember képzés a Postavezérigazgatóság kez-
deményezésére a Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium, a Művelődésügyi Minisztérium és a Győr-Sopron Megyei Tanács között létrejött megállapodás alapján 1966. szeptember 1-től kezdődött meg iskolánkban.

A szakközépiskola általános célkitűzése az alábbi:

„... korszerű általános műveltséget és középfokú szakmai kép-
zést nyújt. Növendékeit szocialista szellemben, sokoldalúan fejlett emberré neveli, olyan szakmai, elméleti és gyakorlati ismeretek-
kel, jártasságokkal és készségekkel látja el, amelyeknek birtokában a képzés irányának megfelelő szakterületen a közvetlen termelőmunkától a részfolyamatok irányításáig terjedő és külön meghatározott munkakörök feladatainak megoldására képesek, továbbá előkészíti őket a felsőfokú továbbtanulásra.”

A mi iskolánkra konkrétan vonatkoztatva az általános célkitűzéseket ez azt jelenti, hogy Győr-Sopron, Vas és Veszprém megyék területére elméletileg és

gyakorlatilag jól képzett szakemberek utánpótlását biztosítjuk, a legjobbakat pedig a szakképzés irányának megfelelően felsőfokú tanintézetbe, elsősorban a győri Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskolára irányítjuk.

A szakképzés megindulásával egyidejűleg a soproni Postaigazgatóság segítségével biztosítottuk a személyi és tárgyi feltételeket.

A Postaigazgatóság hozzájárult saját létszámából a szakmai tárgyakat tanító tanárok áthelyezéséhez, a tantermekben felszereltette a szakmai gyakorlathoz szükséges eszközöket. Az iskola rendelkezésére bocsájtott egy megfelelően kialakított gyakorló postahivatalt is.



Ágoston Ernő krétarajza

A tanulók évközi szakmai gyakorlata két csoportban történik. Az osztályok egyik fele egyik héten a gyakorló hivatalban dolgozik, a másik fele ugyanakkor a környékbeli I. és II. osztályú postahivatalokban ismerkedik a közönségszolgálattal. A nyári szakmai gyakorlatot a tanulók — a lehetőséghez képest — a lakóhelyükön lévő postahivatalban töltik.

Nagyon sok tanuló — főleg a III. osztályt végzettek közül — a kötelező szakmai gyakorlat letöltése után munkát vállal a postán 2–3 hetes időtartamra. Ez a pénzkereset mellett szakmai tudásuk elmélyítését is szolgálja.

Az első érettségiző osztályt (37 fő) 1970-ben bocsátottuk szárnyra. Eddig összesen 216-an végeztek. Ezeknek 91,2 %-a a postán helyezkedett el. Ez a számadat azt mutatja, hogy sikerült a pálya iránt felkelteni az érdeklődést.

Bizonyítja ez a szám azt is, hogy a helyes pedagógiai elveknek megfelelően nemcsak oktató, hanem sokrétű és hatásos nevelő munka is folyik. Ehhez a gyakorlati oktatás során a kishivatalok vezetői is sok segítséget adnak.

Több tanulónak sikerült az érettségi után közvetlenül, másoknak egy–két év múlva felsőfokú tanintézetbe felvételt nyerniük. Számszerint 34-en tanulnak tovább. Ebből 17 fő a győri Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskolán végzi tanulmányait. Az innen kikerülők a magasabb szakmai képzettséget igénylő munkakörökben dolgozók utánpótlását biztosítják a postán. Közgazdasági és Jogtudományi Egyetemen 7 fő, egyéb felsőfokú tanintézetbe pedig 10 fő végzi tanulmányait.

10 év nem nagy idő egy iskola életében. Mégis az eddigi eredmények azt bizonyítják, hogy a Postaforgami Szakközépiskola létrehozása helyes intézkedés volt. A tanulók iskolájukat, majd a postát szerető jó szakemberekké és a társadalom hasznos tagjaivá váltak és válnak.

Horváth Lajosné
tanár

BELLA LAJOS (1850–1937)

35 évig tanított iskolánkban Bella Lajos, történelem, földrajz, testnevelés szakos tanár, akiben kortársai és az utókor is a sokoldalú embert, a közéleti férfiút és tudós tanárt tisztelték és tisztelik.

Pozsonyban született 1850. december 29-én, itt szerzett érettségi bizonyítványt. A Budapesti Magyar Királyi Tud. Egyetem bölcsészkarán pedig tanári oklevelet. Már az egyetemi évek alatt eljegyezte magát a régészettel. Fél évig szülővárosában tanított, majd 1876-ban iskolánk — az akkori Soproni Állami Főreáliskola — történelem–földrajz szakos tanára lett. Pályáját egyidőben kezdte tehát az államosított intézettel. Négy éven át, 1884–88 között testnevelést is tanított.

Nagy tárgyi tudás, jó előadói készség és helyes pedagógiai érzék birtokosa volt. Sokat tett a magyar nyelvű kultúra terjesztéséért az akkor még német szellemű Sopronban.

Számos egyesület munkájában vett részt. Ő hozta létre az Atlétikai Klubot (1877–81), alapító tagja volt a Soproni Irodalmi és Művészeti Körnek, elnöke a férfidalkörnek (1880–90), hogy csak a legfőbbeket említsük. Igazgatta (1896–1909) a sportiskolát és öt évig a Magyar Tornaegyletek Országos Szövetségének alelnöki tisztjét is betölti. A város ügyeiben mint köztörvényhatósági tag vett részt 21 esztendeig. Paur Ivánnal és másokkal együtt a Sopron megyei Régészeti Társulat egyik alapítója és első titkára volt.

Szenvedélyes kutatótevékenységét tanártársa, Ujvári Béla a következő bökversben örököltette meg:

„Ha valahol kutat ásnak, Bella ered kutatásnak.”

A régészet terén elért eredményeivel nemcsak hazai, de külföldi hírnevet is szerzett magának. Ő tárta fel a Várhelyen lévő kora vaskori kelta földvárat és temetőt. A várhelyi ásatások tárgyi emlékei a Fabricius házbéli állandó kiállításon láthatók.

Ásatásokat végzett még a Váris hegyen, a Lajta hegységben, feltárta a kismartoni őskori telepet. 1898-ban a Magyar Nemzeti Múzeum megbízásából az al-dunai kutatásnak volt tagja. Ha mindehhez tudjuk, hogy akkoriban a régészeti kutatások anyagi költsége jórészt a régészt terhelte, csak növekszik csodálatunk.

Cikkei sorra jelentek meg az Archeológiai Értesítőben a Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien és a Praehistorischen Blätter hasábjain.

Megjelent könyvei a következők: Praehistorische Funde in der Umgegend von Oedenburg (Wien, 1892), Sopron város földrajzi fekvése és neve (1894). Sopron vármegye leírása — amit volt tanítványával, Hillebrand Jenővel, a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatójával írt, s amely az „Osztrák–Magyar Monarchia Írásban és Képben” c. munkában jelent meg —, Széchenyi István élete és jellemrajza (1916). Az őskor embere és kultúrája (1921).

Régészeti kutatásairól számos előadást is tartott a Soproni Irodalmi Körben, az Iparosok Egyesületében és a bécsi Wissenschaftlicher Klubban.

Két évvel oktatómunkájának befejezése után, 1913-ban Pestre költözött. Tagja volt, a Tanácsköztársaság idején pedig vezetője a Nemzeti Múzeum Régészeti Osztályának.

Utolsó régészeti munkájaként 1923-ban a gyönyörű szkita aranszarvas leletet feltáró tápiószentmártoni ásatásokban vett részt.

Nevét azonban mégis a várhelyi ásatásokkal írta be a régészet könyvébe. Munkásságát hirdeti 1957 óta az az emlékmű, melyet Szakál Ernő Munkácsy-díjas szobrászművész készített a Várhelyen.

Hosszú, gazdag életút után 1937-ben halt meg Sződligeten.

Munkájának szenvedélyes szeretete, tudományos elmélyülése a múltban, sokoldalú tevékenysége ma is példa iskolánk diákjai számára.

Somogyi Péter

az iskola volt diákja, I. éves történész hallgató

HORVÁTH JÓZSEF (1891–1961)

Soproni Horváth Józsefről, Európa-szerte ismert Munkácsy-díjas festőnkéről már életében számtalan cikk és értékelés jelent meg az újságok kritikai rovatában és a szaklapok hasábjain egyaránt. Horváth Józsefet a kiváló művészetpedagógust és rajztanárt azonban eddig kevésbé méltatták. E két hivatását, melyben egyaránt az elsők között volt, nehéz különválasztani annyira szerves egységgé fonódtak össze benne. Most mégis megkísérli egy hajdani tanítványa, aki később az ő tanári örökébe lépett.

Intézetünkhöz 1921-ben került mint fiatal rajztanár. Megjelenésével új színt, új fényt kapott az öreg iskola. Hűséges barátjával és kollégájával Janesitz Henrikkel együttműködve elért rajzoktatási eredmények országosan ismertté tették a Széchenyi István reáliskola nevét. Ezeket az országosan kiemelkedő eredményeket régi, megőszült hajú diákok fakult, megsárgult rajzlapjai, s rajtuk Horváth József ma már porladó kezének jegyei őrzik.

Ember volt, művész volt, pedagógus volt. Mint ember — rendíthetetlenül hitt a becsületes, állhatatos munkában. Mint művész — hűséges volt a valósághoz, a természethez. Pedagógusi munkáját az önfeláldozó szeretet hatotta át. Eredményeihez töretlenül ragaszkodott s ezeket az eszményeket ültette át tanítványaiba is. Mélységes humanizmusa minden szavában, tettében kifejezésre jutott. Már megjelenése is — magassága jócskán meghaladta a 190 cm-t — imponálóan hatott, ő volt a reálisták szeretve tisztelt „Hosszi”-ja. Óráin fegyelmet, rendet követelt, de ez nem külsőségekben, hanem a rajzórák gazdáságos felhasználásában és a tanítványok elmélyülő munkájában jutott kifejezésre. Melegszívű emberi lényében gyakran oldódott fel a szigorúság, ha látta, hogy a tanulóból nem a jószándék hiányzik a feladat megoldásához, hanem a képesség. Ilyenkor szívesen leült diákja mellé, elmagyarázta a feladatot,

megmutatta a helyes megoldást, sokszor annak technikai kivitelezését is. Fürkésző, éles művészszele ilyenkor szinte átszúrta a lerajzolandó, vagy lefestendő modellt. A rajzlapra mégsem fényképszerű másolat, hanem egy elragadó Horváth-rajz, vagy üde Horváth-akvarell varázsolódott.

Egyet nem tűrt el soha, ha valaki akár éretlenségből, akár rosszindulatból gúnyt űzött az előtte legszentebből, a művészetből. Ritkán került rá sor, de haragja ilyenkor félelmetes volt.

Elsősorban egyenesség, gerincesség jellemezte. Színlelés, alakoskodás, a dolgok lényegének megkerülése, a mellébeszélés idegen volt ettől a kristálytisztaságú embertől. Ilyennek akarta tanítványait is látni. Minden növendékét szerette, de talán mégis azokat egy kicsit jobban, akikben pislákolni látott valami halvány fényt az „isteni szikrából”.

Amilyen kemény és határozott volt karaktere, olyan volt a test is, mely hordozta azt. Ifjú korában kitűnő úszó volt, hiszen a Balaton partján nőtt fel. Idősebb korában sem hiányoztak súlyzói a műteremből, melyekkel rendszeresen gyakorlatozott. Nem mindennapi testi erővel rendelkezett.

Acélos jelleme, hasonló fizikai adottságai magyarázzák Horváth József művészetét is. Sohasem festett fejből. A kiindulópont mindig a látvány volt (nagybányai örökség!), mely felillant szeme előtt, s azt tökéletesen megismerve és birtokba véve rögzítette omlós, puha színfoltokkal, sajátosan „horváthos” akvarell technikájával papírra.

Hatása növendékeire óriási volt. A felszabulásig, míg nálunk tanított, szinte minden esztendőben küldött iskolánkba egy-egy növendéket a Képzőművészeti Főiskolára. Egész rajztanár generációt indított el a művészpédagógus pályán. Sebestény Ferenc, Ákos Ernő, Reinecker János, Richly Emil, Szarka Árpád, Varga László, Schey Ferenc, Kunt Ernő (Munkácsy-díjas) rajztanár-művészek és Szakál Ernő Munkácsy-díjas szobrászművész vallhatták első mesterüknek Horváth Józsefet.

Szerette, tisztelte és becsülte minden tanítványa. Tudták róla, hogy puritán és tiszta ember, aki mindenben az egyszerűséget kedvelte. Ezért húzta szíve a szegények, az elesettek felé. Képei, művei mind erről tanúskodnak. Mindenkit emberi értékei, nem pedig származása miatt becsült. Megnemértés, rosszindulat sokszor keresztezte útját, sokszor csillogtattak meg előtte rögzös pályájánál fényesebb, könnyebb lehetőséget, arról az útról azonban, melyet maga választott, sem eltántorítani, sem letéríteni nem lehetett. Haladt egyenesen úgy, ahogy lelkiismerete, becsületes meggyőződése és embersége diktálta.

Mint művész, kormányzatunktól a legtöbbet kapta: Munkácsy-díjjal tüntették ki 1942-ben festett „Mi lesz veled?” című halk líraiságú az emberek lelkiismeretét felrázni akaró művéért.

Mint pedagógus, elérte a legtöbbet, ami ezen a pályán elérhető: tanítványai odaadón szerették, becsülték. Ez a szeretet, megbecsülés aranyozta be sugarával, tette könnyebbé eredményekben gazdag életútját. Az érettségi találkozóakra összegyűlő széchenyista öregdiákok ma már hagyományként zárandokolnak el a Horváth-műterembe, hogy hódoljanak nagy művésztanáruk szívének.

És még valamit: hű volt Sopronhoz, szerette Sopront. Hívták többször más-hová, hívták tanárnak a Képzőművészeti Főiskolára is. Nem ment. Itt élt, alkotott és itt halt meg szeretett városában.

Szarka Árpád
tanár



Horváth József: Látogatás

LAURINGER ERNŐ (1883–1944)

Iskolánk egyik jelentős, színes egyéniségű tanára, majd igazgatója, akinek fontos szerepe volt a Bella Lajos által megkezdett illír település feltárásában.

1883 január 1-én született Kőszegen. Egyetemi tanulmányait a budapesti és kolozsvári bölcsészeti karon végezte. Külföldi tanulmányutak és szentgotthárdi tanárkodás után 1911-től a soproni főreáliskola tanára, 1919-től pedig 1941-es nyugdíjazásáig az iskola igazgatója.

Érdeklődése, tevékenysége nem korlátozódott kizárólag hivatásbeli, hivatali teendőinek ellátására. Már Sopronba érkezése után 3 évvel múzeumi ör, 1913-tól főőri címet kap, és 1944 októberében bekövetkezett haláláig vezeti az intézményt.

Főleg a numizmatika érdekelte. A múzeum éremtárát szépen fejlesztette, a város emlékérméiről tanulmányt is írt. Számos numizmatikai témájú cikke máig tanúskodik e téren szerzett komoly ismereteiről és kutató szenvedélyéről.

A két világháború között számos illír sír kincsét hozták napvilágra vezetése alatt. Az ő idejében rekonstruálták a Fabricius ház pincéjében jelenleg is látható Jupiter tríaszt.

1936-ban, magángyűjteményének felhasználásával, két különkiállítást szervezett. Ezek közül egyiken a soproni órákat, másikon a soproni üvegedényeket mutatta be.

A Soproni Szemle szerkesztőbizottsági tagja volt. A Szemle hasábjain, valamint napilapokban és folyóiratokban számos cikke jelent meg, főleg soproni tárgyú archeológiai és már említett numizmatikai témákból.

Viszonylag korai halála a soproni kulturális élet súlyos vesztesége volt.

Dr. Hegyi Ferencné
tanár

PAIS DEZSŐ (1885–1973)

„... amit ifjú s öreg szívekbe vetél,
szerez az majd csirát bontani
tért, felnővekedni időt.”

(Keresztury Dezső:
Egy tudós születésnapjára)

Pais Dezső neve a magyar nyelvtudományban immár fogalomná vált. Átfogó képet alkotni róla, a tudósról, szerkesztőről, tanárról és közéleti emberéről, egy rövid cikkben lehetetlen.

Szülővárosában, Zalaegerszegen végezte középiskolai tanulmányait, s mint az Eötvös Kollégium tagja iratkozott be az egyetem magyar-latin-görög szakára. Tanári pályájának első állomása Sopron, az Állami Főreálgymnázium, ami iskolánk volt. Itt tanított, heti 20 órában, magyart, latint és történelmet. Több vidéki állomáshely után Budapesten kapott katedrát, 1937-től professzor, 1941-től az Akadémia rendes tagja. Résztvett minden olyan szervezet munkájában, ahol a magyar nyelv ügyét szolgálhatta. A felszabadulás után több magas kitüntetést – (Kossuth-díjat, Munka Érdemrendet) – kapott gazdag tudományos eredményeiért.

Szakirodalmi munkássága soproni évei alatt bontakozott ki. Egyre-másra jelentek meg tudományos közleményei, tanulmányai. Ez idő tájt főleg irodalomtörténeti kérdésekkel foglalkozott – kedvenc írójáról, Kemény Zsigmondról írt tanulmányokat –, de már fölébredt a nyelvészet iránti érdeklődése is.

A nyelvészetben számos új ösvényt nyitott a kutatás számára, új utakat jelölt ki, s ezeken elsőnek indult el. Ő rendszerezte először a magyar történeti személynévkutatás elméletét, s új műfajt teremtett a teljes szócsaládok vizsgálatával. Behatóan foglalkozott a magyar őstörténettel, és nevéhez fűződik az irodalmi nyelv történeti kutatásának megindulása is.

Alkotói munkásságában, tudományos szervező és irányító tevékenységében, nevelői magatartásában rajzolódott ki világosan Pais Dezsőnek, az embernek a képe. A tudósoknak ahhoz a fajtájához tartozott, aki sohasem tévesztette szem elől a tudomány és élet kapcsolatát. Az igazság szenvedélyes keresése, a pontosság, a mély erkölcsiség jellemezte. Őszinte kitartása és küzdőképessége, humanitása és derűje mérhetetlen bőséggel sugárzott szét tanítványira, környezetére. Ezt a tisztaságot, őszinte közvetlenséget érezhetjük műveiből is. „Hapax legomenon” mondta róla az azóta szintén elhunyt Böka László. És valóban! Pais Dezső személyisége „egyszeri jelenség” volt.

Baráth Pál

IV. b. oszt. tanuló

VISZOTA GYULA (1871–1947)

Kultúrtörténetünk jelentős alakja. Viszota Gyula 1896-tól 1901-ig iskolánk tanára volt. A tudománytörténet Széchenyi István munkásságának kiváló ismerőjeként tartja számon, hiszen több önálló tanulmányban méltatta a „legnagyobb magyar” gazdaságpolitikai és társadalmi jelentőségét, illetve sajtó alá rendezte annak utolsó műveit.

Viszota Gyula 1871-ben született a pest megyei Ercsi községben. Budapesten 1896-ban szerzett magyar-német szakos tanári oklevelet. Még az évben a soproni Főreálgymnáziumba került.

Valószínűleg a város történelmi levegője, a nagycenki Széchenyi emlékek közelsége indította el kutató munkáját. Soproni tanárkodása alatt felkutatta a vármegye valamennyi Széchenyi alapítványát, s munkájának eredményéről 1902-ben Széchenyi és Sopron vármegye című művében számolt be.

1901-ben a budapesti VI. ker. áll. Főgimnázium tanára lett, de kutatásait ott is folytatta. Egymás után jelentek meg Széchenyi István munkásságát elemző és méltató értekezései. Közülük a legjelentősebbek:

Széchenyi és a magyarországi löversenyek megalapítása (Bp., 1904),

A Stádium megjelenésének és eltiltásának története (Bp., 1905),

Széchenyi és a pesti hengermalmok (Bp., 1910),

Széchenyi és az Országos Magyar Gazdasági Egyesület (Bp., 1910),

Széchenyi politikai programtörődékeinek keletkezése és hatása (Bp., 1916)

és A Széchenyi-híd története az 1836 : 26 t.c. megalkotásáig (Bp., 1935).

Amikor 1917-ben a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium középiskolai ügyosztályának vezetésével bízták meg, hozzálátott a nagy politikus hagyatékának feltárásához. Rendezte a Széchenyi Múzeum anyagát, kiadta Széchenyi műveit: naplóit és a Garatot.

Viszota Gyula élete végéig azon fáradozott, hogy minél többen megismerjék Széchenyi igaz hazafiságtól áthatott munkásságát. Ezért őt a Magyar Tudományos Akadémia is tagjává választotta. Mi pedig, az iskola jelenlegi diákjai, tisztelettel őrizzük emlékét.

Példának tekintjük a munkában, s megfogadjuk az általa kiadott napló egyik gondolatát, amely híven tükrözi iskolánk névadójának hazája iránt érzett felelősségteljes szeretetét:

„Mióta eszemet bírom, csak arra az egyetlen gondolatra összpontosítottam és feszítettem lelki tehetségeimet, miképp lehetne hazánkat magasabbra emelni.”

Nadray Katalin

IV. a. oszt. tanuló



Szarka Árpád: Nagycenki öreg hárs

Feljegyzések a költő első verskötetéről — Hideg van (Pécs, 1934)

Weöres Sándor 1932-ben érettségizett a soproni Széchenyi István Reálgimnáziumban. Első verskötete két év múlva jelent meg Pécsen, Hideg van címmel. Az Egybegyűjtött írások című kötet (1970) első ciklusát teszik ki azok a korai versek, amelyeket a huszonegy éves költő első kötetében összegzett és saját költségén jelentetett meg. A kötet verseinek legnagyobb része a diákkorban íródott, amelynek hatása még akkor is kimutatható a témák rétegeiben és hangvételében, ha arról olvashatunk a soproni reálgimnázium 1932-ben kiadott évkönyvében, hogy Weöres Sándor magántanuló volt.

Különös és rendhagyó volt a diákköltő pályanyitása, de csupán a kívülálló szemével nézve: életművének kezdete mind a mai napig — szellemiségéből ítélve — szükségszerű, természetes megnyilatkozás.

Olyan korszak vette körül gyermekkorát, amely már nem adott meghatározott művészi ízlés- és stílusirányt az embernek; a művészek arra kényszerültek, hogy önmaguk teremtsenek világlátásuknak és alkatuknak megfelelő kifejezési lehetőségeket, melyek legtöbbször az izmusok dzsungelébe vezettek. A költőket a gyorsan változó világban önmaguk gyors rögzítésének izgalma tartotta megszállva. Az ifjú Weöres Sándor mindezzel ellentétben valami ősi változatlansággal szemléli a világot. Keresi az örökös helyét, a múlt, az ősök által meghatározottat, de hiába mélyed a látványba a költői látás erejével, mindegyre csak hideg idegenség árad feléje a természetből s az emberi közösségből egyaránt. Nincs más választása, tartania kell költői őrhelyét, megnevezni a világot saját igénye szerint s távol tartani az embert-fagyasztó veszedelmeket. Mindehhez nagy kegyelmet kapott azáltal, hogy szinte anyanyelve tudatos felfedezésével egyszerre kristályosodott ki benne az a képesség, amely a világirodalom minden költői hangvételét a legtermészetesebb megszólalással a védelmére adományozta. A nagy elődökhöz kapcsolódó klasszikus formák válogatása tehát nem lehet pusztán a virtuozitásig csiszolt kísérletezés; sokkal több annál: az adott állapotnak menekülési lehetőséget és védelmet adó belső forma, mely a léleknek egyensúlyt biztosít, érdekes és felfedező utat a különben riadtan visszahúzódó vallomásnak.

A közvetlen lírai én a legősibb versformákban a legotthonosabb. A világot megismerő vágy balladai sötétbe fulladt (Ballada két testvérről), s valami furcsa tragikus végű panteizmusként balladát terem a természet négy arcának változása is. (Ballada három falevélről, Ballada a fekete rétről). S miként Illyés Gyula is észrevette, — a Hideg van című kötetéről írott recenziójában — az ifjú Weöres Sándor a Biblia egyetemes fájdalomkitörésének hangján tud legmélyebben vallani önmagáról.

„... sötét helyekre ültetett engem, mint halottat, az én Istenem”

(Jajgatás — Jeremiás Siralmi, III. 1–13)

Bármennyire is újabb és újabb csodálkozásra készíti a világ, szinte az idők végtelenéből fakadó bölcsességgel nézi és értékeli a jelenségeket. (Rhá-himnuszok, Az aggastyán panasza.)

A vérét égető ifjúkori szerelmi szenvedélye is a régiekhez menekíti a jelenvaló idegenreagálásoktól megcsúfolt érzéseit. Tinódi vándorköppönye az önmagához illő kielégülés álmát teríti rá (Volnék mint Lantos Sebestyén), a tehetetlenné nyomorított ősi magyar mítoszt pedig groteszk módon a kereszténység irgalmasságával gyógyíttatja képzelete. (A jegyespár és a farkas) Ezekben a versekben a képzelet vagy túlságosan naturálissá merevíti az érzést,

vagy nagyon is légiessé teszi. Így a művek a költő lelkiállapotának különös fénytörésben vibráló árnyékai lesznek inkább.

Világsszemléletének objektivitása mély humanizmusából emelkedik fel a megértő szájalom, a szeretet-nosztalgia, a lényegig kívánczó megismerés-vágy erejével. (Himfy-strófák, Öregek, Krisztus-szemű asszonyok)

Ehhez járul még az a külső és belső metamorfózis-igény, amely a Tíz figurális kompozíció verseiben tapasztalható. Ezek kötik, szinte a teljes azonosulással, költői énjének már vázolt meghatározó vonásait a körülkerítő világhoz. Formai szempontból is ezek a versek állnak legközelebb a közvetlen elődök illetve a kortársak költői kifejezés újításaihoz.

Mindezen költői rend kialakulásában jelentős szerepe van az életkornak, az életformának; a benyomások s az ítéletek szemléletté ötvözésében a diákkor kényszerítő kötöttségeinek. A diákelet közvetlen elmúltával minden lehetősége megvan a csöngői magányban a húszéves Weöres Sándornak a belső feszültségét lazító pihenésre, szinte a vegetatív szemlélődésig, de a minden iskolánál szorosabb kötelezettség, az immár életreszóló költői látás nyugalmat nem hágy soha többé. (Naplójegyzetek 1932–33).

Weöres Sándor nem egy korszak vagy eszme által meghatározott költői alkat – ez a forrása a művei körüli vitáknak –, szellemisége és pusztá léte egyazon gyökerű, s az adott társadalmi korban mindez már csak költői látásban és kifejezésben egyesülhetett természete szerint. Rendhagyó költői, formai alkalmazkodása pedig – „ha ázsiai vérünk száz könnyet verejtékezik, de százegyet nem” elszántságának természetes következménye.

Bödöcs Pál
tanár

PAP KÁROLY (1897–1945)

1937-ben nagy feltűnést keltő, eszmeileg és esztétikailag nagy vihart támasztó mű jelent meg, az Azarel. Pap Károly írta, városunk szülötte és iskolánk egykori diákja.

Az Azarel témájában és mondanivalójában páratlan alkotása a magyar irodalomnak, az írói ábrázolás színvonalát tekintve pedig ritka művészi teljesítmény.

A siker már ismert íróként érte Pap Károlyt, aki Illyés Gyula és Németh László által vezetett népi baloldalhoz közel állva a zsidó élet és a zsidó psziché ábrázolására vállalkozott. Vállalkozását fanatikus hit izzeitotta és messianisztikus elhivatottság vezérelte. Aránylag hosszú, gyötrelmekkel és meghasonlásokkal tele út megtétele után vált íróvá. Kudarccal végződő költői és színészi próbálkozások végén talált magára. Első műveit mesternek kijáró elismeréssel fogadta a kritika. Írói pályájának elején Osváth Ernő és Ambrus Zoltán pártfogolták, Móricz Zsigmond, Fodor József, Illyés Gyula és Németh László pedig barátjukká fogadták.

Pap Károly 1897-ben született az iskolánkkal átellenben, a Fegyvertár és Templom utca sarkán álló házban. Apja, a nagy műveltségű és kitűnő szónokként számontartott, de anyagiass ember hírében álló Pollák Miksa, a soproni neológ zsidóság főabbja volt.

A nagyműveltségű főrabbi irodalomtörténeti munkásságával is elismerést szerzett: Arany János és a biblia, valamint Tompa Mihály és a biblia című tanulmányait az elmúlt években méltatta a Tudományos Akadémia. Pap Károly apja a neológ zsidó tanulók hitoktatójaként hosszú ideig iskolánkban is tanított. Ugyanitt végezte tanulmányait Pap Károly testvérbátyja, a később neves csillagásszá lett Pap Dezső.

A világnézeti és a társadalmi asszimiláció útját járó Pollák család, szegény, jobbára a Dunántúlon és a Sopron megyei Beleden élő ősök köréből emelkedett ki. Az asszimiláció minden formáját mereven tagadó és az emancipációban is csapdát látó nagyapa még gyapjas zsidó volt.

A szegény és világnézeti megrekedt ősök és az asszimilálódás útját járó gazdag főrabbi családja között súlyos konfliktusok robbantak ki. Az író Pap Károly kegyetlen hitelességgel ábrázolta ezeket a konfliktusokat későbbi műveiben. Nem is csoda, hisz ő volt ezeknek a konfliktusoknak az egyik elszennvedője. A sok munkában megtöpreődött és egész életében a „Tan” szolgálatára vágyó nagyapának ugyanis sikerült főrabbi fiát arra kényszeríteni, hogy a kis Pap Károlyt magához vehesse, és őt a „Tan” szolgálatára nevelje. Pap Károly rövid ideig, a nagyapja haláláig kiszakadt szűkebb családja köréből. A rövid ideig tartó kiszakadás azonban igen mély és maradandó nyomokat hagyott benne. A családi környezettől és a szorosabb érzelmi kapcsolatokról való megfosztottság deviáns, az akkori normáktól eltérő magatartást váltott ki benne. Ez a deviáns magatartás végig kísérte az író egész életében. Nem csoda tehát, hogy a szülei és testvérei körébe visszakerülő gyermek már képtelen volt érezni a családi élet melegét. Mivel a fanatikus nagyapa nem tudta biztosítani számára a szükséges törődést és figyelmet, a gyermek Pap Károlyban olyan kontaktuséhség fejlődött ki, amelynek kielégítésére az álszent és polgári életformát élő család képtelen volt. A mohó és sohasem csillapuló szeretet-igényt a szülők ridegsége tovább fokozta, sőt a meg nem értés által torzította. A kielégületlenség szükségszerűen normaszegő viselkedésformákat váltott ki a gyermek Pap Károlyban. Ezeknek a normaszegő viselkedésformáknak az okait ismerve érthetővé válnak azok a konfliktusok, amelyek a szülők és gyermekük között állandósultak.

Pap Károly az elemi iskola elvégzése után iskolánkban, az akkori Állami Főreáliskolában folytatta tanulmányait. A jó képességű, de roppant érzékeny fiú nehezen viselte az iskola fegyelmét. Nem tudott és nem is akart „minta diák” lenni. Mint a nem mindennapi és igazán tehetséges tanulók általában, ő is saját egyéniségének belső törvényszerűségeire hallgatott. Tanárai közül csak az igazán széles látókörűeket kedvelte. Két tanárára emlékezett szívesen: az Ady Endre költészetét szerető és értő Barta Miksa számtan tanárra és Kardos Aladár fiatal irodalomtanárra. Pap Károly az iskola önképző körének munkájában is részt vett. Szavalt és pályázatokat írt. Hetedik osztályos korában a Napok című költői elbeszélésével 5 korona jutalmat nyert. 1915-ben jelesen érettségizett, majd önként vonult be katonának, azért, hogy kész helyzet elé állítsa szüleit, akik fel akarták mentetni a katonai szolgálat alól. Már ebben a gesztusban is megnyilvánul Pap Károly rendkívül fejlett erkölcsisége. Családjában, az iskolában és a katonaságnál szerzett tapasztalatai megismertették a kor állóvíznek ható magyar társadalmával. Az elvek tisztaságára, a szilárd erkölcsiségre, a tiszta érzelmekre, a gondolat és cselekedet tökéletes egységére törő jelleme szükségszerű ellentmondásba került az őt körülvevő hazug világgal.

1918-ban hadnagyként és társadalmi változásokat követelő hittel tért vissza a frontról. Ezért csatlakozott a forradalmakhoz és lett a Tanácsköztársaság idején vöröskatona. Pap Károly nem volt tudatos forradalmár, hanem képzeletének csapongását és indulatait követő anarchista lázadó. Szabadcsapatokat akart szervezni, hogy a világforradalom kirobbanását elősegítse. A bukás után az ellenforradalmi „rendcsinálók” őt sem kímélték. Kél évre ítélték. Egy kommunistaként bebörtönzött katolikus pap volt a cellatársa. Pap Károly általa ismerte meg Marx tanításait és ekkor jutott a későbbi írói munkásságában oly nagy szerepet játszó Jézus-élményhez. Szabadulása után Bécsbe emig-

rált. Bécsből hazatérve apja nem tűrte házában, de elhelyezte a beledi grófi gazdaság irodájában. A kizsartolt cselédek élete fölháborította, ezért fellázította a gróf alkalmazottait. Pap Károly menekülni kényszerült.

Debrecenbe került és egy koporsó gyárosnál helyezkedett el. Debrecenben mutatja meg első írásait Szép Ernőnek, aki Mikes Lajoshoz és Osvát Ernőhöz irányítja Pestre. A fővárosba érkező Pap Károly még a külső és belső összeomlás állapotában van. Ebből a külső és belső összeomlásból felépülve lett ő nagy szenvedések árán író.

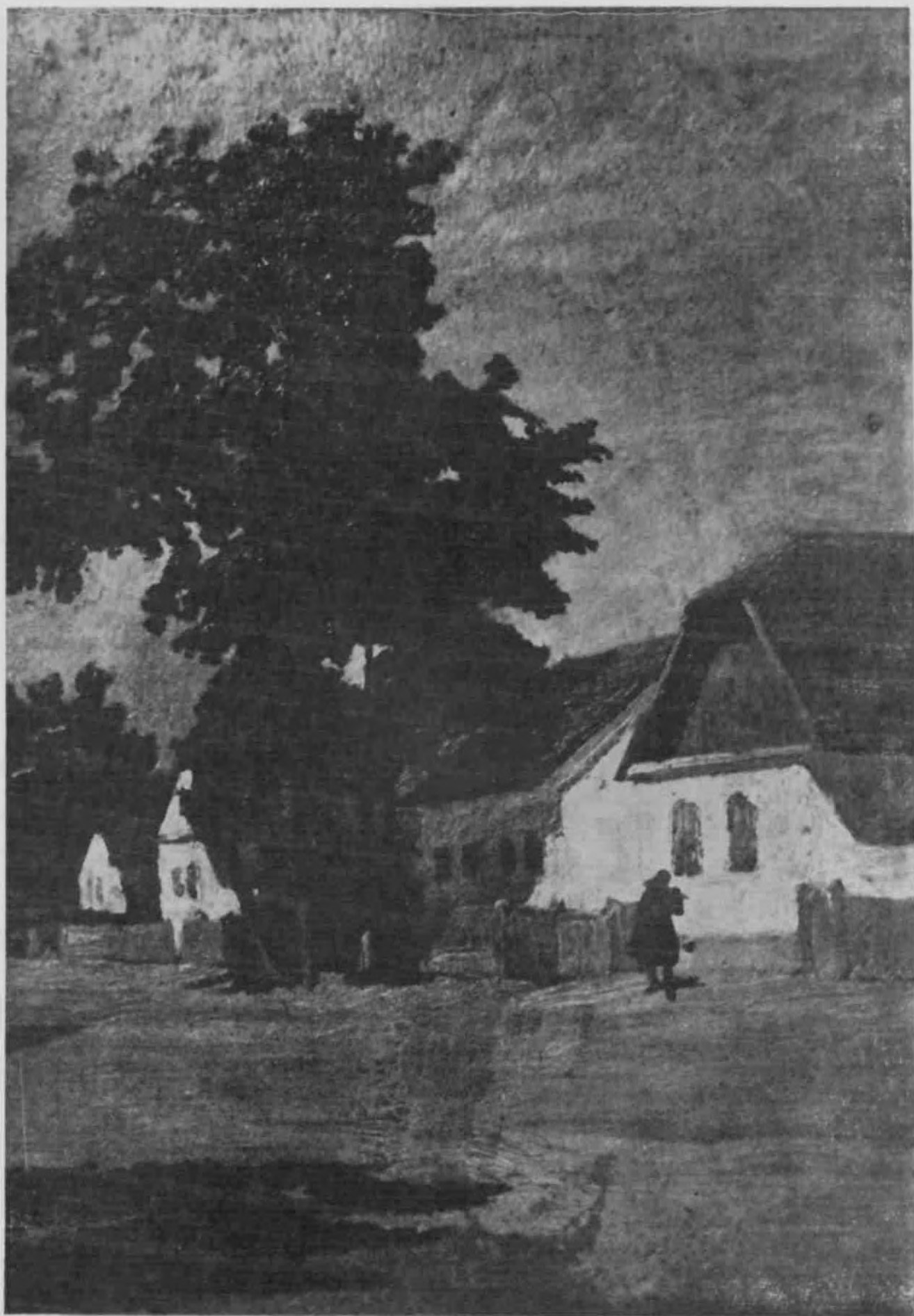
Első nagyobb szabású műve „A nyolcadik stáció” volt. Pap Károly arra vállalkozott, hogy a zsidó prófétaság és tisztaságvágy, valamint a realista társadalombírálat egységét megteremtse. A következő kötete a „Megszabadítottál a haláltól” címmel jelent meg. Az első írások gyengéd poézise, mély szimbolikája, tiszta lírája, látomásos megidéző ereje egyaránt elbűvölte az értő olvasót és a bírálókat. Ami még nem sikerült a „Nyolcadik stáció”-ban, az tökéletesen megvalósult az Azarelben. Pap Károly ezzel a művével jutott el a legszuverénebb, legegységesebb valóságanyagához, legeredetibb élményeihez: önmaga múltjához. Az Azarel nem a zsidóság elleni indulatok regénye, mint ahogy azt Pap Károlynak egyes zsidó kortársai szemére vetették. Az Azarel a kispolgári anyagiasságot, a szenteskedést, a hazugságokat és a ridegséget leplezi le. Kritikája épp ezért messze túlmutat egy kis közösség hatókörén, és realista forradalombírálattá szélesül.

Azarel az elidegenedés regénye. Gyermekhőse értetlenül és idegenül áll szemben érzéketlen, közömbös környezetével, s mikor ez ellen lázadásban tör ki, anarchikus, naiv lázadása eleve bukásra van ítélve, míg végül elidegenedik szerepet játszó önmagától is.

A mű legfőbb ihletője és jelentésrétege az önéletrajz. Pap Károly élményei és egész életre szóló benyomásai elevenednek meg a könyv lapjain. A meg-elevenedett élményeket és benyomásokat azonban semmiképpen sem szabad azonosítani az író életrajzával. A mű hitelét nem a valósághűség, hanem a belső történés és egy lélek kialakulásának páratlanul tökéletes ábrázolása adja.

Azarel éppúgy a szeretet megszállottja, mint Pap Károly többi hőse. De Azarelben a szeretet-éhség nem a felnőttek civilizált és tartózkodó módján jelenik meg, hanem a gyermeki lélek törvényei szerint. Pap Károly a gyermeki ösztönvilág olyan csúcsaira jutott el ábrázolásában, amilyenre nemcsak a magyar, de a világirodalomban is kevés példa akad. Móricz Zsigmond szerint „Itt oly mélységekbe száll le Pap Károly, amihez nem igen mutatott neki utat ő előtte senki.”

A gyermek sorsában ábrázolt magányosság kegyetlen és félelmetesen ható. A regény sokáig megfeythetetlennek tűnő rejtélye az Azarel alakjában megtestesülő gyermeki gonoszság és tudatos rosszság volt. A modern lélektan eredményeinek az ismeretében csodálatunkat kell kifejeznünk az írói ábrázolás tökélye előtt. A lélektan ugyanis világosan bebizonyította, hogy „gonoszságaink” részbeni oka a szeretet feltétlen vágyának és igényének kielégületlensége. Azarel önzése és gonoszsága csak reakció a felnőttek hazug világára és erkölcstelenségére. Azarel tehát nem a tiszta önzetlenség és a lemondás ellen lázad, hanem az erkölcsi ideáknak a polgári társadalomban hirdetett és a polgári társadalom által meghamisított lealacsonyító válfajai ellen. Az anarchikusan lázadó hős azonban elbukik, bukása és megtöretése nem rokon a bibliai tékozló és megtört fiú sorsával. A főhős kénytelen elfogadni a hazug polgári élet szűk kereteit és álszent világát. Azarel megtanul alakoskodni, elrejtí igazi énjét, és kész a szerepjátszásra. Pap Károly éppen úgy, mint a világirodalom nagyjai, olyan hőst ábrázol, akinek magasztos eszméi az ellenséges társadalmi erők ellenében szükségszerűen buknak el. A minden igazságot



Janesitz Henrik: Kurd utcája

kimondó és minden tekintély ellen lázadó Azarel végül is gyáva, önmagának is hazudó kispolgárrá lett. Tisztaságvágya, igazságkereső szenvedélye kialudt, már nem tiltakozott a társadalmilag neki szabott szerep ellen, hanem felvette a jólnevelt polgárgyerekek pózát. A regényt záró és ironikus töltetű mondat „És siettem hazafelé”, a teljes kudarcot érzékelteti. Pap Károly társadalombírálatára éppen ezzel a végkifejlettel lesz a legélesebb.

A regény, amely a kortársak elragadtatását váltotta ki, hamarosan támadások középpontjába került. A regény mondanivalóját tagadó és meg nem értő fejcsóválók elsősorban a polgári rend szószólói voltak. Véleményük jól tükrözte ennek a rendnek a művészetellenességét és reakciós mivoltát. A regény megjelenése után Pap Károly fokozatosan elszigetelődött. Az egyre fenyegetőbbé váló fasizmus idején tökéletesen tisztában volt helyzetével. A faji uszítás fenyegető légköre drámákat érlelt benne. Drámaiban szerepeltetett hősöket éppúgy a megváltás vágya fűti, mint korábbi műveinek szereplőit. Pap Károly a fokozódó embertelenség kihívására az emberi tisztaság hangjaival felel. Ezért menekült vissza a bibliai mítoszok világába és ezért akart népének Messiása lenni. Műveiben nem tűrt meg semmiféle hazugságot, azt hirdette egy bűnös korban, hogy csak a bűneiktől megtisztult emberek találhatnak egymásra. Nem gondolkodott társadalmi kategóriákban, éppen ezért nem tudott eljutni azokhoz az erőkhöz, amelyek az embertelenség leküzdésének helyes és egyedül lehetséges módját a társadalmi forradalom megvívásában látták.

Pap Károly nem érte meg hazánk felszabadulását. Koncentrációs tábor lakójaként halt meg 1945-ben. Halálával pótolhatatlan veszteség érte a magyar irodalmat és a tiszta emberségért küzdők táborát. Műveit, — amelyek az utókorra maradtak — nemcsak azért kell tanulmányoznunk, mert írójuk iskolánk egykori diákja volt, hanem sokkal inkább azért, hogy többek legyünk, mint vagyunk, s hogy életünk ne önmagunkért, hanem másokért való legyen.

Szalai Dénes
tanár

A SZÁZ ÉVES KATÓDSUGAR

A ritkított gázokban lefolyó elektromos jelenségek vizsgálata a múlt század közepén indult meg. E vizsgálatok előfeltétele volt például a Ruhmkorff által 1851-ben készített nagyfeszültségű induktor, amellyel szabad levegőben 65 cm hosszú szikrát lehetett előállítani, továbbá a Geissler által 1857-ben megalkotott higanyos légritkító, melynek segítségével egytized higanymilliméter légnyomást érhettek el az úgynevezett kisülési gömbökben és csövekben.

A ritkított gázok elektromos vezetésének vizsgálata leginkább egy néhány deciméter hosszú és néhány centiméter vastag üvegcsőben történik napjainkban is. A cső két végébe egy-egy elektródot forrasztanak, melyet a nagyfeszültségű induktor pólusaival kötnek össze. Az egyik elektród kerek alumíniumkorong, a másik rövid huzaldarab. Ilyen elrendezés esetén a korong a katód. Ha a csőben lévő levegő nyomását légszivattyú segítségével folyamatosan csökkentjük, az elektródokra pedig az induktor több ezer voltos feszültségét kapcsoljuk, akkor kb. 40 higanymilliméter nyomáson kezd megindulni észrevehető elektromos áram a csövön keresztül. Ilyenkor a két elektródot piros fényszál köti össze, amely, ha tovább csökkentjük a nyomást, kiszélesedve és fényének élességéből veszítve, betölti az egész kisülési csövet. Feltűnő benne az hogy a keletkezett fényoszlop a katód előtt megszakad, s néhány cm hosszú sötét teret képez. Kb. 1 higanymilliméter nyomáson pedig az egész fényoszlop felszakadozik fénylő és sötét rétegekre. Ilyenkor ködfénykisülés-

ről, más szóval glimmkisülésről beszélünk. A fényoszlop rétegződése kb. fél higanymilliméter nyomáson a legjellegzetesebb. Ilyenkor a katód felületét közvetlenül beborítja egy fénylő, pirosas hártya, a katódréteg. Ehhez csatlakozik a Hittorf-féle sötét tér, amelyet a kékes színű negatív ködfény néhány centiméteres rétege követ, majd ezután ismét sötét rész, az úgynevezett Faraday-féle sötét tér következik. A Faraday-féle sötét tér után látható a cső leghosszabb részét betöltő rózsaszínű pozitív fényoszlop vagy plazma, amely ugyancsak rétegzett. A plazmát követi egy rövid sötét réteg, az úgynevezett sötét anódtér, majd legvégül az anódott borító anódfény vékony fényrétege látható.

Tovább csökkentve a csőben lévő levegő nyomását, a pozitív fényoszlop folyamatosan visszahúzódik az anód felé, a katód felőli kékes negatív ködfény pedig kiterjed, de egyre halványul. Tizezred higanymilliméter nyomáson a csőben már nem láthatunk fényjelenséget. Ha levegő helyett más gázzal töltött kisülési csővel ismételjük meg a fenti kísérletet, akkor is hasonló tapasztalatokban lesz részünk, de a pozitív fényoszlop és a negatív ködfény az illető gázra jellemző színben tűnik fel. Például neonban a negatív ködfény sárga, a pozitív fényoszlop pedig piros.

Fontos ismeretekhez jutunk, ha a kisülési cső mentén megvizsgáljuk a feszültség eloszlását. Azt tapasztaljuk, hogy a két elektród közé kapcsolt nagy feszültség nem egyenletesen oszlik meg a néhány deciméter hosszúságon, hanem a teljes feszültség jelentős része a katód felülete és a negatív ködfény katód felőli vége közé esik, vagyis lényegében a Hittorf-féle sötét térre. Ez az úgynevezett katódesés, melynek jelentős szerepe van a kisülési jelenségek magyarázatában. A pozitív fényoszlop mentén a feszültség csak lassan növekszik, majd az anód közvetlen közelében, a sötét anódtérben ismét úgrásszerűen nő. Az utóbbi feszültségnövekedés az anódesés.

A ködfénykisülés létrejöttének, a rétegződés kialakulásának magyarázata abban áll, hogy a kisülési csövet betöltő gázban mindig vannak töltéshordozók, még az úgynevezett semleges állapotában is, hiszen a környezetünket betöltő rádióaktív és kozmikus sugárzás mindig kelt néhány iont. A csőre kapcsolt nagy feszültség, illetve a nagy elektromos térerősség következtében a pozitív ionok olyan nagy energiával ütköznek a katódba, hogy abból elektronokat váltanak ki. Ezek az elektronok viszont a katódesés nagyon erős terében rövid úton felgyorsulva ismét újabb elektronokat és pozitív ionokat termelnek ütközési ionizáció révén. Ez az ionizáció a Hittorf-féle sötét tér anód felőli végén indul meg és létrehozza a negatív ködfényt mint réteget. Ennek a rétegnek a katód felőli határa éles, ami annak a következménye, hogy minden a katódból kilépő elektronnak egyenlő hosszúságú utat kell befutnia a katód esés terében ahhoz, hogy ionizálni tudja a gázmolekulákat. Maga a katódesés azért jön létre, mert a negatív ködfényben keletkező töltéshordozók közül az elektronok, kisebb tömegük miatt, gyorsabban haladnak az anód felé, mint a pozitív ionok a katód felé. Ennek következtében a negatív ködfény tartományában, különösen annak a katód felőli végében főleg pozitív ionok foglalnak helyet, azaz tértöltést alkotnak. E tértöltés és a katód között, mint valami kondenzátorban a fegyverzetek között, nagy térerősség alakul ki. Ez a katódesés.

A Hittorf-féle sötét tér tehát fontos szerepet játszik a ködfénykisülésben. E szakaszon nyerik a katódból kilépő elektronok az ionizációhoz szükséges energiát, illetve a pozitív ionok a katódból való elektronkiváltáshoz szükséges energiát. A katódesésnek tehát mindenképpen ki kell alakulnia ahhoz, hogy ködfénykisülés létrejöjjön. Ezt kísérletileg úgy lehet bizonyítani, hogy az anódot közelítjük a katódhoz, s tapasztaljuk, hogy először eltűnik a pozitív

fényoszlop, majd a Faraday-féle sötét tér, de a kisülés fennmarad; tovább közelítve az anódot, az még a negatív ködfényben is elhelyezkedhet a kisülés megszüntetése nélkül, de ha végül is a Hittorf-féle sötét térbe helyezzük, vagyis megrövidítjük az elektronok felgyorsulásának útszakaszát, akkor a kisülés megszűnik.

A kisülési csőben lejátszódó fényjelenségnek oka az, hogy a lavinaszerű ütközések következtében a gázmolekulák tömegesen kerülnek gerjesztett állapotba, amelyből fénykibocsátás révén jutnak vissza alapállapotukba.

A katódsugár felfedezése

A fent elmondott kisülési jelenségeket, mint említettük, már a múlt század közepén ismerték. Geissler kisülési csövei, melyekben különböző gáztöltésük miatt látványos fénytünemények játszódnak le, igen népszerűek voltak. A jelenségek tudományos igényű vizsgálatával többek között Plücker foglalkozott. Megállapította, hogy a pozitív fényoszlop mágneses térben hasonlóan viselkedik, mint a fémvezető, ha benne elektromos áram folyik. A negatív ködfény pedig úgy reagál a mágneses térre, mintha valamiféle paramágneses por volna.

A legtöbb megfigyelés csak addig terjedt, ameddig a kisülési csőben látható volt a ködfény. Ha a nyomást egytized higanymilliméter alá csökkentették, akkor ez megszűnt.

Plücker figyelt fel arra 1858-ban, hogy amikor a kis nyomás miatt a kisülési csőben megszűnik a ködfény világítani, akkor a katóddal szemközti üvegfal kezd zöldes fényt kibocsátani. A jelenséget megmagyarázni nem tudta, de felhívta rá a kutatók figyelmét. Mint tudjuk, ezt a zöldes fluoreszkálást a katódsugár okozza, tehát Plücker közvetve felfedezte a katódsugárzást.

1869-ben Hittorf vizsgálta meg az új jelenséget. Igen erősen ritkított gázt tartalmazó üveggömbben a katódon kívül, amely kerek alumíniumkorong volt, több, anódként használható elektródot helyezett el. Kimutatta, hogy bárhová helyezzük is a kisülési térben az anódot, mindig a katóddal átellenes üvegfalon jelenik meg a zöldesen fluoreszkáló folt. Ebből arra következtettek, hogy a katódból kell kiindulnia valamilyen láthatatlan sugárzásnak, amely az üveget fénykibocsátásra készíti.

Hittorf később, 1874-ben azt is kimutatta, hogy a láthatatlan sugárnak mágneses térben spirális pályán kell mozognia.

Az említett kutatókon kívül a fiatal Eugen Goldstein is bekapcsolódott az új sugárzás vizsgálatába. Az első alapos vizsgálatot ő végezte el, és éppen száz évvel ezelőtt, 1876-ban számolt be először eredményeiről a berlini akadémiai értesítőben. Ő adta a sugárnak a *katódsugár* nevet.

Kísérleteiben különböző anyagokból készült lemezeket állított a kisülési csőben a sugár útjába. Kimutatta, hogy a katód elé helyezett bármilyen vékony lemeznek határozott, éles árnyéka jelenik meg a katóddal szemközti fluoreszkáló üvegfalon. Ez pedig csak úgy lehetséges, hogy a sugárzás a katódlemez minden pontján csak a lemez felületére merőleges irányban indul ki, és a katódot elhagyva, a kisülési cső többi részén egyenes vonalban halad át. A kísérlet természetesen még azt is mutatta, hogy a katódsugár nem tud áthatolni a viszonylag vékony testeken sem.

Ma már tudjuk, hogy Goldstein kísérleti tapasztalatainak mi az oka: A katódból kilépő elektronok az elektromos erővonalak mentén indulnak el. Az erővonalak pedig statikus esetben merőlegesek a katód fémlemezének felületére. Hogy a csőben egyenes vonalban haladnak, és nem követik az

elektromos erővonalakat, amelyek esetleg görbe vonalon tartanak az anódba, annak pedig az az oka, hogy a katód közelében lévő katódesésben oly mértékben felgyorsulnak, hogy tehetetlenségük következtében az elért maximális sebességgel egyenesen repülnek tovább. A katódesést követő kis térerősség már nem tudja észrevehető mértékben eltéríteni őket.

Vizsgálatai során Goldstein azt is észrevette, hogy a sugár egy második katód mellett elhaladva eltér irányától. Ezt a jelenséget is elnevezte, mégpedig a katódsugár deflexiójának. Észrevétele tulajdonképpen annak felfedezése volt, hogy a sugarakat az elektromos tér is eltéríti. Felfedezésére azonban kevés figyelmet fordítottak.

Későbbi vizsgálatai során foglalkozott még a katódsugarak visszaverődésével is. 1886-ban pedig felfedezte és elnevezte a csatornasugarakat. Ezeket ma csősugaraknak hívjuk.

Magyarázatok a katódsugár mibenlétére

Az új sugárzás magyarázatára többféle elgondolás születik. Crookes 1878-ban úgynevezett sugárzó anyagnak véli. A sugárzó anyagról szóló elképzelés még Faraday-tól származik. Eszerint, ha az anyag szilárd halmazállapotából folyékonyba alkul át, akkor elveszti néhány, a szilárd halmazállapotára jellemző tulajdonságát; folyékony állapotból gázneműbe való átmenetkor ugyanígy elveszti a folyékony állapotára jellemző tulajdonságait. Ha igen megritkul a gáz, akkor teljesen jellegtelenné válik, vagyis egy új halmazállapotnak tekinthetjük állapotát. Ilyenkor a gáz molekulái igen hosszú utakat tehetnek meg ütközés nélkül, tehát mozgásukat sugárzásnak tekinthetjük.

Crookes tehát úgy gondolta, hogy a kisülési csőben lévő nagyon ritka gáz molekulái a katódtól negatív töltést vesznek át. Az így negatívvá vált molekulákat a katód eltaszítja, azok pedig a szinte üres kisülési csőben mint sugárzó anyag egyenes vonalban és nagy sebességgel rohannak, nekiütköznek a cső falának, és fénykibocsátásra bírják.

Ebben az időben a katódsugarak többféle hatását és tulajdonságát ismerték már. Általában Crookes-féle csöveknek nevezték azokat a kisülési üvegballonokat, amelyekben a katódsugár valamelyik effektusát bemutatták. Ugyanis a bennük megnyilatkozó jelenségek magyarázatául a fentebb ismertetett Crookes-féle elképzelések szolgáltak. Ilyen kisülési csöveket manapság is használunk.

Ma is Crookes-csőnek nevezzük például azt a csövet, amelyben egy aluminium keresztet lehet a katódsugár útjába állítani, illetve lehajtani előle. Ezen szemlélhetjük a Goldstein által először megfigyelt árnyékhatást. A katódsugár a foszforeszkáló anyagokat igen élénk fénykibocsátásra készíti. Ennek bemutatására készítettek olyan kisülési csövet, amelyben a katódsugár útjába ilyen anyagokat állítottak. A kalciumszulfid kékes fényt, az aluminum-litiumszilikát aranysárga fényt, a rubin vörös fényt, a gyémánt pedig zöld színű fényt bocsát ki.

A katódsugár felmelegíti azt a tárgyat, amelybe beleütközik. Ennek bemutatására szolgál az a kisülési ballon, amely rendszerint gömb alakú, benne a katód alul helyezkedik el, a szokottnál nagyobb területű aluminium lemez, felülről nézve homorú gömbsüveg. A katód felületére merőlegesen kiinduló katódsugarak az üveggömb középpontjában fókuszálódnak. Ide vékony platínnalemezt helyeznek, amely a sugár hatására izzásba jön.

Crookes elgondolása szerint a katódsugárban negatívra töltött molekulák repülnek. Ezeknek mechanikai impulzussal kell rendelkezniük. Ennek ki-

mutatására szolgál az a Crookes-cső, amelyben a sugár útjába egy könnyű lapátkereket helyeznek. A lapátkerék valóban forgásba jön a cső működtetésekor.

A katódsugarak mibenlétére vonatkozólag Hertz is végzett kutatásokat, amelyekről 1883-ban számolt be. Véleménye szerint a sugárnak a fényhez hasonló éterrezgésnek kell lennie. E véleményét arra alapozza, hogy kísérleteiben nem tudta kimutatni azt, hogy a katódsugár a mágnesűre hatást gyakorolna. Kijelenti, hogy a katódsugár tehát nem képezhet úgynevezett áramfonalat, nem szállíthat elektromos töltést.

Wiedemann, aki 1880-ban vizsgálta a katódsugárral besugárzott anyagok fénykibocsátását, amely jelenséget elektrolumineszcenciának nevezett, szintén úgy vélte, hogy a sugár igen rövid rezgésidejű transzverzális éterhullám.

Ez utóbbi két elmélet a katódsugár több tulajdonságára magyarázattal szolgált, de arra nem, hogy a mágneses tér miért téríti el irányuktól a sugarakat; ezt pedig Crookes 1879-ben minden kétséget kizáróan kísérletileg kimutatta.

Schuster az 1880-as években az elektrolitos disszociáció akkor újkeletű elméletére alapozva magyarázta a gázkisülés jelenségét, illetve a katódsugár keletkezését. Az elektrolitos disszociáció Arrhenius-féle elmélete szerint az elektrolit molekulái elektromos töltést szállító atomokra bomlanak fel. Ezek az ionok. Schuster szerint a kisülési csőben lévő gáz molekulái az ott lévő nagy térerősség hatására szintén ionokra szakadnak szét, amely ionok felgyorsulva, a megfelelő elektród felé repülnek, s így keltik az észlelt hatásokat.

A kísérleti eredmények azonban cáfolták Schuster elgondolásait. Ugyanis az egyatomos gázok is vezetik az elektromosságot, mint például a hélium. Az akkori ismeretek szerint viszont az egyatomos gáz nyilván nem bomolhatott fel újabb elektromosan töltött atomokra, azaz ionokra.

Schuster elméletét tehát nem igazolta a gyakorlat, de egy igen fontos ötletét, amelyet 1884-ben vetett fel, később felhasználták a katódsugár kutatásában. Azt javasolta ugyanis, hogy a katódsugárban repülő ionok elektromos töltésének és tömegének hányadosát, az úgynevezett fajlagos töltést, a sugarak mágneses térbeli eltérüléséből mérni lehetne.

Az 1880-as években meglévő anyagszerkezeti ismeretek alapján tehát nem tudták kielégítően megmagyarázni a katódsugár mibenlétét.

Az elektron fogalma

Ez időben már mind az elektrolitokban, mind pedig a gázokban lezajló elektromos jelenségek vizsgálatai arra utaltak, hogy az elektromosságnak is atomos szerkezetűnek kell lennie. Ezt a gondolatot egyébként már jóval előbb Faraday is felvetette.

1871-ben Weber az elektromagnetizmusra vonatkozólag elméletet állított fel, amely szerint minden atomnak két ellentétes értelmű elektromos töltéssel bíró alkotórészből kell állnia; mégpedig egy negatív részből, és egy körülötte keringő, hozzá képest elhanyagolhatóan kicsiny tömegű pozitív részből. Ezt a keringő részt pusztán azért tételezte fel pozitívnak, mert a mágnesesség Ampère-féle elmélete szerint az elemi mágneseket az atomokhoz tartozó valamiféle kicsiny köráramoknak kell létrehozniuk. Weber szerint tehát ez a keringő pozitív rész képezi a köráramot.

Stoney 1874-ben az elektrolízis mennyiségi összefüggései alapján meghatározott egy elemi elektromosság-mennyiséget, amelynél kevesebb elektro-

mos töltés nem létezhet. Később, 1891-ben ezt az elemi elektromosságmennyiséget elnevezte *elektron* nak.

1892-ben *Lorentz* megalkotta úgynevezett elektronelméletét, amely a testek belsejében lejátszódó elektromos, illetve fényjelenségeket volt hivatva megmagyarázni. Ez az elmélet — korszerűsített formában — napjainkban is használatos.

Lorentz a *Wéber*-féle elképzelést megfordította: mivel akkor már több kísérleti eredményből lehetett arra következtetni, hogy az atomon belül nem a pozitív, hanem a negatív töltésű alkatrészeknek kell mozognia, úgy tételte fel elméletében, hogy az atom tehát elektromossággal töltött több anyagi pontból áll, amelyek közül csak egy, a negatív töltésű mozoghat. Elméletének első komoly bizonyítékául az úgynevezett *Zeeman*-effektus szolgált, amelyet 1896-ban fedezett fel névadója. Ez abban áll, hogy ha világító nátriumgőzt mágneses térbe helyezünk és a mágneses tér irányára merőleges irányból nézzük spektroszkóppal, akkor a nátrium színeképe jellemző sárga spektrumvonal kiszélesedik, illetve nagy felbontású készülékben három vonalra hasad. E jelenség magyarázatát *Lorentz* elmélete alapján meg lehet adni, ha feltételezzük, hogy az atomban periódikus mozgást végző részecske töltése negatív.

Egyébként, annak ellenére, hogy *Lorentz* elektronelméletében a negatív részecskének jut a főszerep, az elektron nevet később sem használták kizárólag ennek jelölésére. Elektron alatt hosszú ideig csak az elektromosság előjel nélküli elemi mennyiségét értették.

Az elektron fogalmának megalkotása után, a múlt század végén a katódsugár vizsgálata is főleg azt célozta, hogy benne megtalálják az elektront.

További vizsgálatok és eredmények

Lenard 1894–95-ben végzett kísérletei során a kisülési csőre ablakot vágott, amelyet kb. 3 ezred milliméter vastagságú alumíniumlemezzel fedett be. Természetesen fémszitával megerősítette, hogy a légnyomás be ne szakítsa. Ezen az ablakon keresztül kivezette a katódsugarat a levegőbe, ahol az néhány centiméteres út után elnyelődött.

Kísérleteinek másik részében a katódsugarat az alumínium ablakon át egy teljesen evakuált csőbe vezette, ahol többféle vizsgálatnak vetette alá.

Kimutatta, hogy a sugarak elektromos tér segítségével gyorsíthatók és fékezhetők, továbbá mágneses és elektromos tér segítségével görbe pályára kényszeríthetők. Fajlagos töltésüket is megmérte. Nagyon fontos eredménye volt az, hogy kimutatta: a teljesen evakuált csőben jelen van a katódsugár, de egyáltalán nincsenek jelen annak a gáznak a molekulái, amely a katódsugarat előállító kisülési csőben mint ritkított gáz megtalálható.

Az alumíniumlemezzel fedett ablakon tehát átmehet a katódsugár, de nem mehetnek át a gázmolekulák. Ezzel megcáfolta *Crookes* elgondolásait, illetve megerősítette azokat az egyéb kísérleteken alapuló megállapításokat, hogy a katódsugár minden jellemzője független attól, hogy milyen gáz van a kisülési csőben, amelyben keletkezik.

Lenard kísérletei után, illetve, azután, hogy *Perrin* 1895-ben kimutatta azt, hogy a katódsugár negatív töltést szállít, a katódsugárra vonatkozó mérések munkahipotézise az lett, hogy az elektron egy anyagi részecske, amelyet a katódsugárban lehet szabad állapotban megtalálni.

Az elektron megismerése fontos tudományos érdekké vált. Az anyag szerkezetének megismerésével volt egyenértékű. Nem csoda, ha a századfor-

dulón szinte inváziószerűen végezték a kísérleteket a katódsugárban repülő részecskék fajlagos töltésének és sebességének meghatározására.

A sugarak előállítására leginkább a hagyományos hidegkatódos kisülési csövet használták, de ultraibolya fénnel megvilágított fém- és izzó fémeket is felhasználtak. Bevonták továbbá a kísérletekbe az időközben felfedezett rádióaktív béta sugarakat is. Ezekről Becquerel 1900-ban mutatta ki, hogy a katódsugárral rokonságban vannak.

Hogy a most felsorolt módokon is katódsugarat állítottak elő, annak egzakt bizonyítéka nem volt. Bizonyítékul az szolgált volna, ha mindegyik jelenségben kimutatják ugyanazt a részecskét, az elektront. Ez volt a kutatás célja.

A fajlagos töltés meghatározására többféle módszert használtak, de mindegyikben szerepelt a katódsugár mágneses eltérítése, amelynek ötletét még Schuster vetette fel. A mérések eredményei általában megegyeztek, mert a katódsugár sebessége többségükben kicsi volt, nem haladta meg a fénysebesség harmad részét.

Kaufmann 1901-ben rádióaktív béta sugarakat mérve mágneses és elektromos eltérítéssel, azt találta, hogy a sugarában repülő részecskék fajlagos töltése nem állandó érték, hanem függ a sugár sebességétől, mégpedig növekvő sebességgel a fajlagos töltés csökken. E meglepő jelenség magyarázatára bevezették az elektromágneses tömeg fogalmát. Eszerint az elektron mechanikai tömege mellett még egy olyan mennyiségnek is kell jellemeznie az elektront, amely az elektrodinamikai tehetetlenségét méri. Ez lenne az elektromágneses tömeg. Elméleti úton kimutatták, hogy ennek a mennyiségnek függenie kell az elektron sebességétől.

A fénysebességhez képest lassú katódsugarakra vonatkozó több mérés eredménye azt mutatta, hogy az elektron fajlagos töltése körülbelül kétezerszerese az elektrolitokban mérhető hidrogénion fajlagos töltésének. Ez az eredmény azt az alternatívát vetette fel, hogy az elektronoknak vagy a tömege ugyanakkora, mint a hidrogénioné, de töltése 2000-szer akkora, vagy pedig töltése ugyanakkora, de tömege kétezred része annak. Ezt eldönteni csakis az elektron töltésének közvetlen megméréssel lehetett.

Ma már tudjuk, hogy az utóbbi alternatíva az igaz.

Az elektron fajlagos töltésének mérését még a huszadik században is folytatták, egyre újabb, és természetesen pontosabb módszerekkel. Ismeretes Busch, Kirchner, valamint Dunnington módszere. Utóbbi az elektronokat izzó katódból nyeri, nagyfrekvenciás feszültséggel gyorsítja és mágneses térrel körpályára kényszeríti őket. Pályájuk végén felfogva az elektronáramot, annak intenzitása alapján határozza meg a fajlagos töltést. Az 1950-es évek végén kapott eredménye szerint az elektron fajlagos töltése abszolút értékben:

$$1,7589 \cdot 10^8 \text{ coulomb/gramm.}$$

Az elektron töltésének meghatározása

Az elektron töltését Townsend, Thomson és Wilson mérte meg legelőször, majd később Millikan. Mindannyian lebegő folyadékcseppekre települt töltésekkel dolgoztak, de Millikan eljárása arra is módot adott, hogy a folyadékcseppek töltésváltozását is meghatározza. E töltésváltozások statisztikai vizsgálata egyértelműen azt mutatta, hogy létezik az elemi töltés. Meghatározta ezt az elemi töltést, de rajta kívül még kilenc másik fontos fizikai állandót is. Igen részletes méréseiről 1917-ben számolt be. Kimutatta azt is, hogy nem létezik szubelektron, vagyis az elektron mint objektum tovább nem bontható, részei nem léteznek.

Az elektron tömegére ekkor még Millikan is azt a megállapítást teszi, hogy az teljes egészében elektromágneses eredetű.

Millikan nagy körültekintéssel végzett méréseinek eredménye véglegesnek tűnt, azonban később röntgenspektroszkópai mérések segítségével ellenőrizve kiderült, hogy mégsem elég pontos eredményeket kapott. Ugyanis a levegő belső súrlódási együtthatóját mérésében valamivel kisebbnek számította, mint amekkora annak korszerűbb mérésekkel kimutatott értéke. Az elektron tölésére az 1950-es években kapott érték:

$$-1,60095 \cdot 10^{-19} \text{ coulomb.}$$

Újabb elméletek. Az elektron tömege

Millikan méréseinek idején a fizika területén már több újabb elmélet volt ismeretes. Így például a sugárzásokra vonatkozólag Planck kvantumelmélete, illetve ennek a fényre vonatkozó Einstein-féle alkalmazása, a fotonelmélet.

Rutherford kísérletei pedig 1911-ben kimutatták, hogy a szilárd test belseje a nagy sebességgel repülő rádióaktív alfa részecske számára üres tér. Az atomok közepén a pozitív töltésű mag foglal helyet, az atom többi része pedig jóformán üres: az atom negatív töltésű részei csak elenyészően kis részét foglalhatják el.

Bohr a hidrogén atomot bolygórendszerhez hasonlítva azt feltételezte, hogy a pozitív mag körül egy olyan elektron kering, amelynek impulzusmomentuma a Planck-féle hatáskvantum tört részenek mindig csak egész számú többszöröse lehet, vagyis ez az impulzusmomentum is kvantált. Elgondolását a hidrogén gáz vonalas színe igazolta. Ennek következtében tudomásul kellett venni, hogy az atom kötelékébe tartozó elektron állapotát olyan különleges állandó is jellemzi, mint a Planck-féle hatáskvantum.

Einstein fotonelméletének analógiájára Louis de Broglie 1924-ben bevezette az anyaghullám fogalmát, és 1926-ban Ervin Schrödinger kidolgozta a kvantummechanika alapegyenletét. Ez az alapegyenlet az elektronnak úgynevezett állapotfüggvényére vonatkozik. Ez a függvény egy komplex mennyiség. Az állapotfüggvénynek és komplex konjugáltjának szorzata olyan kontinuitási egyenletet elégít ki, mint amilyen az áramló folyadékokra vonatkozik a hidrodinamikában. A hidrodinamikai kontinuitási egyenletben az áramló folyadék sűrűsége szerepel. Ennek alapján Schrödinger kezdetben azt javasolta, hogy az elektront állapotfüggvényének és komplex konjugáltjának szorzatát tekintsék az elektron anyagsűrűségének. Így kialakult az „elkent” elektron fogalma, vagyis úgy tekintették az elektront mint véges térrészben szétterülő felhőszerű képződményt.

A katódsugárra vonatkozó kísérletek azonban inkább az egy pontra lokalizált igen kicsiny részecskének képzelt elektron elképzelését erősítették meg. Millikan mérései is oszthatatlan elektronra utaltak.

Max Born és Niels Bohr hívta fel a figyelmet arra, hogy az elkent elektron elképzelése ellentmondásban van azzal a ténnyel, hogy az elektron oszthatatlan elemi objektum. Ők adták meg az állapotfüggvény helyes értelmezését, mely szerint az állapotfüggvénynek és komplex konjugáltjának szorzata nem az elektron anyagának sűrűségét jelenti, hanem az elektronnak egy megadott térfogategységbeli tartózkodási valószínűségét méri.

Megemlítjük, hogy arra a tényre, mely abban áll, hogy a klasszikus newtoni mechanika segítségével is helyes eredményeket kapunk, ha a katódsugárcsőben repülő elektronokat pontszerű tömegeknek és töltéseknek képzeljük, a kvantummechanikának egy tétele, az Ehrenfest-tétel ad magyarázatot. Eszerint az elektron tömegközéppontja úgy mozog, hogy gyorsulásá-

nak a részecske tömegével való szorzata a részecskére ható erő középértékével egyenlő.

De Broglie anyaghullám gondolatát az elektronnal kapcsolatban Davisson és Germer ellenőrizte 1927-ben. Katódsugárral sikerült kimutatniok a hullámokra jellemző interferenciát. Az egyes elektron hullámtulajdonságát Fabrikant igazolta, aki nagyon kis intenzitású elektron-sugárral, vagyis egyenként repülő elektronokkal kimutatta, hogy az interferencia nem a sugárban repülő elektronok egymás közti kölcsönhatásának eredménye, hanem minden egyes elektron állapotfüggvénye olyan, hogy az elektron becsapódási helyét a felfogó ernyőn — miután azok résen repültek át — valószínűségi törvény módjára szabja meg, és az egymás után érkező elektronok sokasága végül is olyan eloszlású, amely megfelel az állapotfüggvénynek és komplex konjugáltjának szorzatából kapott valószínűségi sűrűségfüggvény által leírt eloszlásnak.

A század elején problémát okozott az elektrorra vonatkozólag az a tapasztalat, hogy fajlagos töltése csökken, ha az elektron sebessége növekszik. Mint láttuk, ezt feltételezett elektromágneses tömegével magyarázták, amelynek növekednie kell a sebesség növekedésével együtt.

A relativitáselmélet tisztázta, hogy az elektron tömege is mechanikai tömeg, de minden más test tömegével együtt, a sebesség függvénye. Az elektronnal együttmozgó vonatkozási rendszerben az elektron nyugalmi tömegét mérhetjük, amelynek értékét a fajlagos töltés és a töltés segítségével számíthatjuk ki. Ennek közismert közelítő értéke:

$$9,1 \cdot 10^{-31} \text{ kg.}$$

A mozgás közben mért tömeg és a nyugalmi tömeg között pedig az ismert relativisztikus tömegnövekedési formula adja meg az összefüggést:

$$m = \frac{m_0}{\sqrt{1 - \frac{v^2}{c^2}}}$$

ahol m_0 a nyugalmi tömeg, v az elektron sebessége, c a fény terjedési sebessége.

Elektronokra vonatkozólag e formula érvényességét Reynolds és Rogers igazolták pontos mérésekkel.

A huszadik század első negyedének végére már világos képünk volt az elektronnál. Tudtuk, hogy oszthatatlan anyagi részecske, meghatározott nyugalmi tömeggel és töltéssel. Része minden semleges atomnak, sőt atommagbéli folyamatokkal is kapcsolatban áll. Nyitva volt azonban még egy fontos kérdés: vajon a katódsugár valóban elektronokból áll?

Ugyanis a Millikan-féle mérésben az elektron minden esetben a folyadékcsepphez kötve jelent meg, s nem szabadon, mint ahogyan a katódsugárban gondoljuk.

Erre a kérdésre Schottky elgondolásain alapuló módszerrel 1925-ben Hull és Williams adott választ. Módszerük azon a fontos tényen alapult, hogy minden elektronemissziós jelenség statisztikus természetű, legyen az a kisülési csőben előálló hidegemisszió, vagy izzószál elektronemissziója. Erre utal a nagy erősítésű hangosítók hangszórójában hallható úgynevezett sörétzaj is. Hull és Williams mérték egy elektroncső emissziós áramának konstans összetevőjét, valamint a zajáramot. Ezekből, és a mérőberendezés meghatározott jellemzőjéből ki tudták számítani a csőben repülő szabad elektronok töltését, amelyet azonosnak találtak a Millikan-féle értékkel.

Ezzel bebizonyosodott, hogy a katódsugárban valóban elektronok mozognak.

1928-ban Dirac az elektron állapotának leírására olyan egyenletet írt fel, amely a relativitás elmélete alapján figyelembe veszi az elektron minden jellemzőjét, akár szabad, akár az atomon belüli kötött állapotában. Dirac elmélete vezetett el azután egy új részecskéig, amely az elektron komplementere a természetben. Ezt a részecskét pozitronnak nevezték el, amikor 1932-ben Anderson valóban fel is fedezte.

Az elektron és pozitron olyan részecskepárt alkot, amely beleilleszkedik a modern felfedezések által feltárt mikrovilágba, ahol például a részecskék egymásba való átalakulása természetes jelenség.

E mikrovilág fogalmai mások, mint a klasszikus fizika megszokott fogalmai; például az anyagi pont fogalma, amely klasszikus szemléletünkben egy piciny golyót szokott jelenteni, e világban elveszti értelmét. A klasszikus fizikában az anyagi pont állapotát kielégítően leírhatjuk három tér- és három impulzuskordinátájával. A mikrovilágra érvényes fizikában a hely- és impulzuskordináták pontosságának viszonyát a Planck-féle hatáskvantum szabja meg, az úgynevezett Heisenberg-féle határozatlansági reláció alapján.

Ennek megfelelően a katódsugárban repülő, vagy az atom terében kötött elektront sem szabad egyoldalúan csak klasszikus értelemben vett tömegpontnak tekintenünk.

A katódsugár mai szemmel

Mi is hát a katódsugár? — Kérdezzük önkéntelenül, száz évi fejlődés áttekintése után.

Mai tudásunk szerint olyan részecskeáram, amelynek kísérleti tényekből megállapított korpuszkuális tulajdonságai és hullámtulajdonságai vannak.

Korpuszkuális sajátosságai abból állnak, hogy belőle csak diszkrét töltésadagokat és ezekkel együtt csak diszkrét tömegadagokat lehet szeparálni.

A legkisebb ilyen szeperálható töltés- és tömegadag jelent egy elektront, de nem jelenti annak állandósult mechanikai pontszerűségét.

Hullám sajátosságai a kristályos struktúrájú testekkel való kölcsönhatásakor mutatkoznak a legfeltűnőbbben.

Katódsugárrol beszélhetünk tehát mindenütt, ahol valamilyen módon előállított elektronok repülő nyalábjáról van szó.

Maga az elektron mint elemi részecske, a többi elemi részecskéhez hasonlóan, tulajdonképpen újabb rejtély. Nem tudjuk, igaza volt-e Millikannek, amikor kijelentette, hogy szubelektron nem létezik. Ennek eldöntése, és az elemi részecsről alkotott tudományos képünk finomítása a jövő kutatásainak feladata.

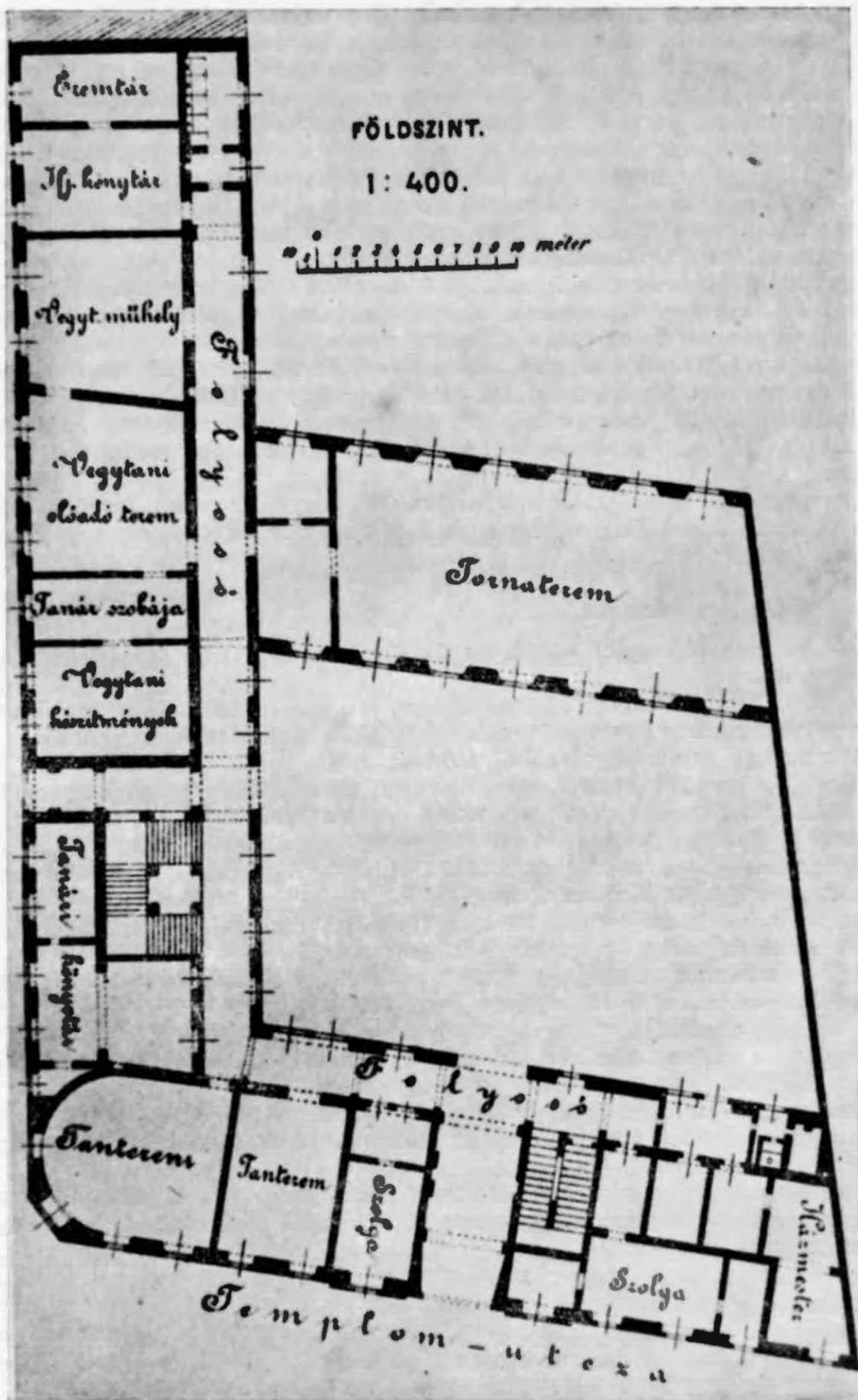
Mindazonáltal a száz éves katódsugár készséggel szolgálja az embert a televízió képcsövében éppúgy, mint az elektronmikroszkópban, vagy sok egyéb tudományos műszerben.

Története csak piciny része a természettudományok történetének, de rávilágít arra, hogy a világ megismerésében előrehaladni csak szakadatlan munkával lehetséges.

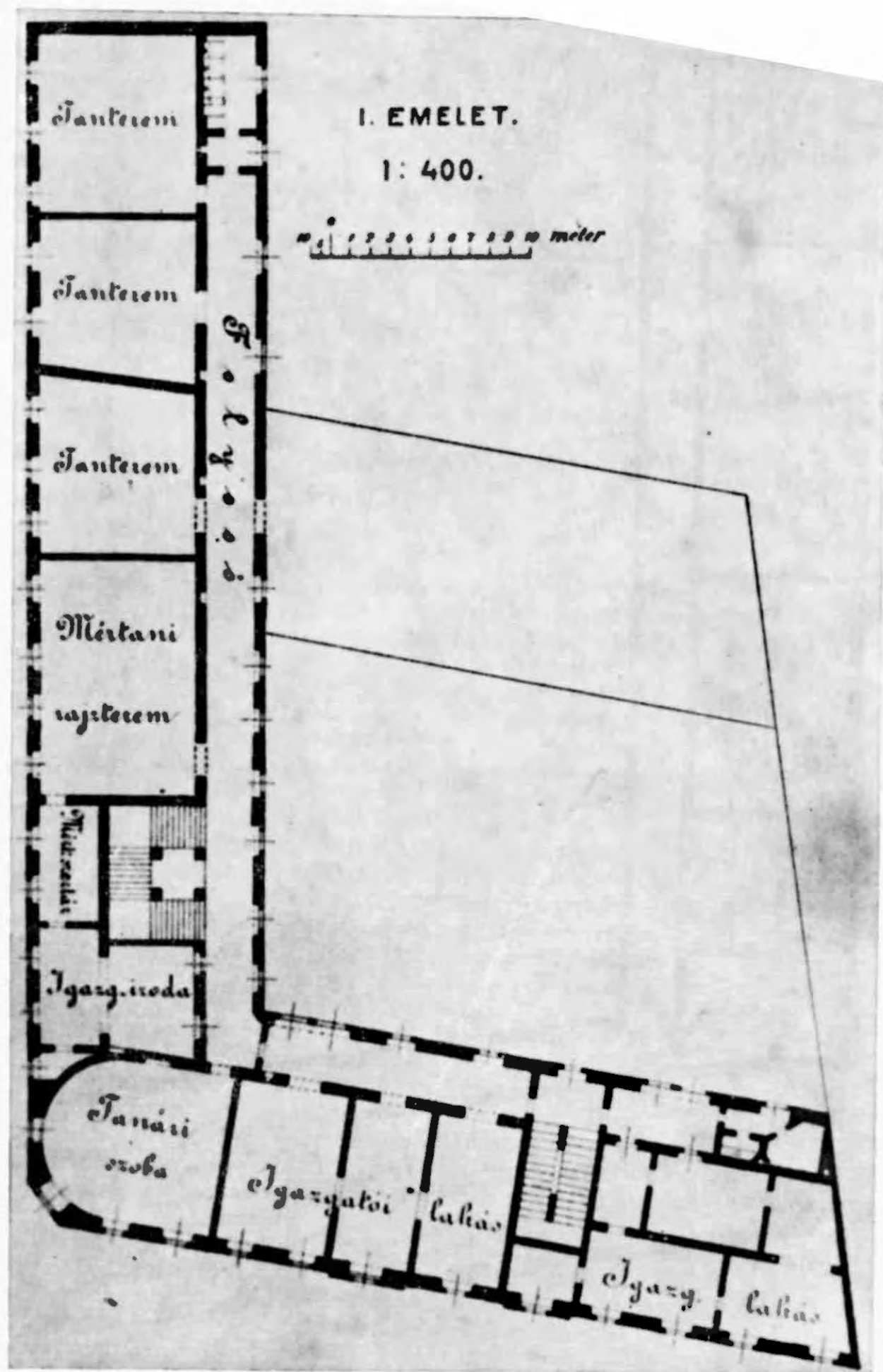
Légrádi Imre
tanár

Irodalom

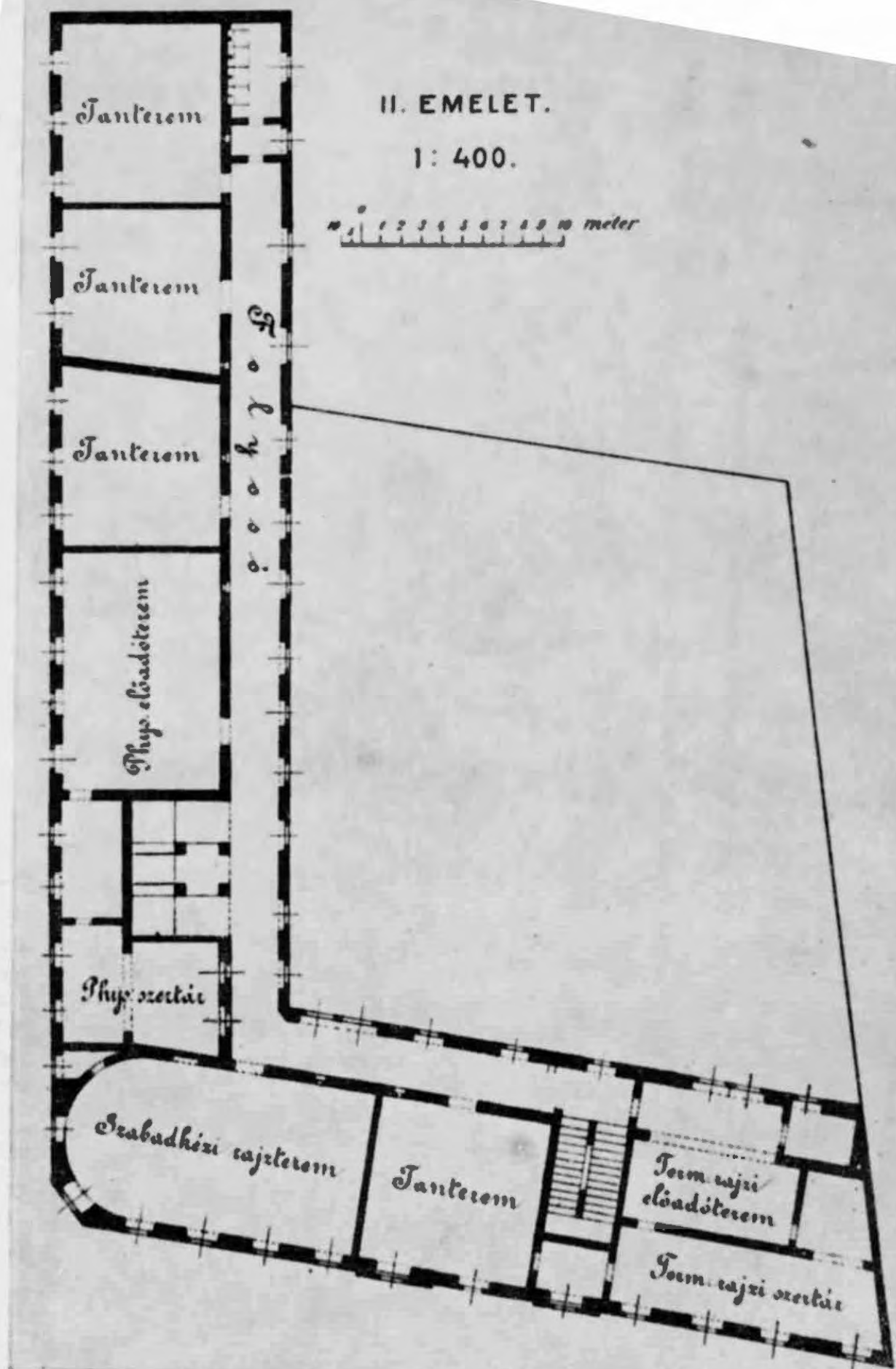
- 1 Handbuch der Physik. Szerk.: Winkelmann. 1905. Leipzig.
- 2 Eisenlohr: Lehrbuch der Physik. 1870. Stuttgart.
- 3 Auerbach: Geschichtstafeln der Physik. 1910. Leipzig.
- 4 Millikan: Das Elektron. 1922. Braunschweig. (Fordítás angolból)
- 5 Pótfüzetek a Természettudományi Közlönyhöz. 1902, 1905, 1909.
- 6 Keszthelyi Lajos: Atomok és atomi részecskék. Műszaki KK. 1959.



Az iskola alaprajza 1896-ban



Az iskola alaprajza 1896-ban



Az iskola alaprajza 1896-ban

ISKOLÁNK IGAZGATÓI 1876-TÓL NAPJAINKIG

Salamin Leo	1872—1897
Dr. Wallner Ignác	1897—1914
Rodt Lajos	1914—1919
Lauringer Ernő	1919—1941
Gábor Géza	1941—1945
Martonos Lajos	1945—1950
Zagyva Imre	1950—1951
Lajos József	1951—1954
Földi Lőrinc	1954—1964
Höfle József	1964—1970
Tóth Ferenc	1970—

ISKOLÁNK TANÁRAI VOLTAK 1876-TÓL 1976-IG

ittlétük időtartamának és képzettségüknek megjelölésével

Albrecht János	1883—1884 német—latin—görög
Dr. Antal László	1933—1939 magyar—német
Dr. Augusztinovicz Elemér	1933—1946 magyar—latin
Autheried Éva	1957—1969 matematika—fizika—ábrázoló
Ádám Manó	1911—1912 matematika—ábrázoló
Dr. Ágh Lajos	1900—1927 magyar—német
Ákos Ernő	1947—1956 rajz—ábrázoló
Barta Miksa	1903—1938 matematika—természettan
Bauer Tiborné	1958—1959 magyar—német
Dr. Bayer Ferenc	1876—1879 magyar—német
Bäumel Ede	1886—1899 matematika—természettan
Bálint Józsefné	1959—1963 angol—magyar
Bánlaki Pál	1962—1963 magyar—filozófia
Dr. Bedy Rezső	1944—1950 magyar—német
Bella Lajos	1876—1911 történelem—földrajz—torna
Bezzegh Gyula	1940—1947 földrajz—természettan
Dr. Bleyer Jakab	1900—1902 magyar—német
Bóna Miklós	1963—1970 magyar—történelem
Csanády Sándor	1929—1957 magyar—történelem
Cserjési József	1939—1942 torna
Csép Miklós	1926—1928 magyar—német
Dér Zoltán	1929—1958 mennyiségtan—természettan
Dr. Emmer József	1922—1949 latin—német
Dr. Erdélyi Pál	1943—1945 latin—történelem
Elő Pál	1928—1937 katolikus hitoktató
Faragó Andor	1901—1909 matematika—természettan
Faragó József	1894—1929 matematika—természettan—ábrázoló
Faragó István	1942—1944 latin—német
Dr. Fialovszky Lajos	*1876—1884 természettan—földrajz
Fleischacker Mór Fridolin	1882—1900 német—magyar
Földi Lőrinc	1951—1954 történelem—földrajz
Fuchs Kamilla	1967—1973 magyar—orosz
Fuchs Rezső	1920—1926 német—francia
Gamauf György	1878—1879 magyar—történelem—földrajz
Gábor Áron	1902—1906 természettan—kémia

Dr. Gábor Géza	1921–1922 latin–történelem
Gerjel József	1967–1972 orosz–francia–német
Gerő Árpád	1909–1929 természetrajz–kémia
Gombás Vilmos	1959–1963 kémia–biológia
Cottl Rezső	1880–1891 matematika–természettan
Gőgös Ferenc	1942–1948 magyar–latin
Göhring Tódor	*1875–1876 torna
Gruber Gyula	1919–1935 torna
Gruppenberg F. Henrik	1898–1900 magyar–német
Gyertyánffy Ernő	1916–1917 matematika–természettan
Gyürü Károly	1962–1968 magyar–orosz
Hadnagy Géza	1941–1946 magyar–latin
Hahnenkamp Rezső	*1876–1885 matematika–geometria
Dr. Halász Gyula	1930–1940 magyar–francia
Hammerl Lajosné	1959–1971 orosz–német
Harsányi Lajos	1909–1919 matematika–természettan
Hauser Károly	*1876–1895 rajz
Dr. Helyes István	1918–1919 latin–magyar
Herczeg Antal	1922–1929 magyar–német
Holéczi György	1964–1971 történelem–földrajz
Dr. Holló Lajos	1939–1941 magyar–olasz–francia
Horváth István	1963–1973 mérnöktanár
Horváth József	1920–1947 rajz
Horváth Kálmán	1948–1968 matematika–fizika
Horváth Rezső	1894–1921 francia–német
Ijas Lajos	1951–1957 matematika–fizika
Dr. Imre József	1949–1950 földrajz–történelem–filozófia
Jakatits Árpád	1963–1965 magyar–történelem
Janesitz Henrik	1922–1947 rajz
Jankó Andorné	1950–1959 fizika–kémia
Juhász Ernő	1963–1964 magyar–arab
Dr. Kamondy Zoltán	*1950–1959 magyar–történelem
Kampf József	1962–1964 kémia–fizika
Kardos Aladár	1912–1916 magyar–latin
Katona Anna	1949–1956 magyar–német
Katona Ferenc	1923–1944 történelem–latin
Dr. Kárpáti Károly	*1876–1898 magyar–német–torna
Kárpáti Károly	1937–1949 katolikus hitoktató
Kedvessy Gyuláné	1949–1950 magyar–latin
Dr. Kelényi Ferenc	1957–1960 magyar–történelem–angol
Kende Ferenc	1892–1894 latin–görög
Koller Gusztáv	1919–1935 történelem–földrajz
Kollwentz Rezső	1903–1904 német–latin
Koós József	1963–1974 matematika–fizika
Koronczy Imre	1889–1891 magyar–német–filozófia
Dr. Kosári János	1919–1920 földrajz–természetrajz
Kovács Ferenc	1934–1942 latin–görög
Kócza Géza	1906–1910 torna
Köpe Dezső	1883–1885 természetrajz–vegytan
Dr. Kőműves Géza	1939–1942, 1946–1948 magyar–latin
Krcselics László	1910–1912 történelem–földrajz
Kugler Sándor	1963–1971 kémia–fizika
Dr. Kunszeri Gyula	1929–1934 magyar–német

Kutas Gizella	1953–1973 matematika–fizika
Lapos Árpád	1946–1951 történelem–földrajz
Latkóczy Mihály	1885–1886 magyar–latin–görög
Lauringer Ernő	1911–1919 történelem–földrajz
Dr. Legény János	1934–1947 latin–francia
Leupin József	1876–1877 francia
Lomniczy Géza	1923–1942 evangélikus hitoktató
Luksz József	1920–1922 matematika–természettan
Dr. Machatsek Lucia	1950–1969 magyar–latin–könyvtáros
Dr. Machovich Viktor	1932–1936 magyar–francia
Mally Nándor	1892–1904 matematika–ábrázoló
Mantuanó József	1937–1951 mennyiségtan–fizika
Medveczky Lajos	1945–1948 magyar–német
Merényi Gábor	1912–1934 matematika–ábrázoló
Merész Károly	1956–1963 rajz–ábrázoló
Dr. Mika Károly	1884–1902 természetrajz–földrajz–vegytan–torna
Molnár József	*1876–1880 matematika–természettan
Moller Ede	*1876–1882 magyar–német
Dr. Müller Izidor	1893–1894 francia–angol–német
Dr. Müller József	1903–1922 magyar–német
Nasch Fülöp	1919–1932 francia–német
Dr. Stodolni Gyula	1901–1936 magyar–német
Dr. Németh István	1936–1967 német–francia–orosz–angol–olasz
Németh Vilmos	1905–1939 természetrajz–vegytan
Dr. Opré Tivadar	1918–1919 torna
Orbán Istvánné	1949–1953 latin
Pais Dezső	1911–1912 magyar–latin–görög
Panyiczky Gyula	1939–1947 magyar–német
Patonay Sándor	1942–1948 magyar–latin–görög
Faulay Ödön	1892–1893 magyar–német
Féch Aladár	1899–1901 matematika–természettan
Ravasz Endre	1936–1957 testnevelés
Reményi Tibor	1965–1974 magyar–történelem
Rési János	1957–1962 magyar–latin
Révész János	1910–1914 torna
Riedl Béla	1900–1963 francia–olasz–latin–német
Rösch Frigyes	*1876–1884 matematika–geometria–rajz–torna
Dr. Röder Ede	1936–1938 magyar–latin
Scheitz Antal	1938–1942 földrajz–természetrajz–vegytan
Schügerl Miklós	1914–1915 matematika–fizika
Seemann Kálmán	1895–1923 rajz
Dr. Serényi Imre	1881–1884 francia–földrajz–magyar
Simkovits Gyula	1955–1962 történelem
Dr. Simkó Gyula	1912–1920 történelem–földrajz
Simonyi Ernő	1901–1902 természetrajz–kémia
Skoff Béla	*1876–1891 matematika–ábrázoló
Strauch Jenő	1902–1922 német–magyar
Stuller Jenő	1919–1920 matematika–fizika
Stuppacher Lajos	*1876–1894 német–matematika–természetrajz
Szabó Béla	1940–1946, 1954–1965 földrajz–történelem
Dr. Szekeres Kálmán	1883–1895 matematika–természettan
Dr. Szenté Kornél	1931–1946 földrajz–természetrajz
Székely András	1935–1941 történelem–földrajz

Takács Gábor	1963–1975 magyar–orosz
Tárnok Péterné	1974–1975 angol–német
Tormássy Artur	1918–1928 katolikus hitoktató
Tóth Alajos	1919–1920 magyar–latin
Tóth Márton	1887–1891 magyar–latin–görög
Török Mihály	1895–1916 matematika–természettan
Törzsök Emil	1950–1953 történelem–földrajz
Treszkony János	1894–1895 történelem–latin–görög
Türr Lajos	1884–1889 történelem–természettan
Ujvári Béla	1887–1894 magyar–francia
Ulber Mátyás	*1876–1884 történelem–természettan–német
Vas Jenő	1929–1951 mennyiségtan–ábrázoló
Váry Rezső	1906–1910 magyar–latin
Vendl Aladár	1895–1920 magyar–francia
Dr. Veszprémi Vilmos	1897–1902 magyar–német
Dr. Vizsota Gyula	1896–1901 magyar–német
Dr. Wallner Ignác	*1876–1897 vegytan–természettan
Weinhardt Ferenc	1884–1887 matematika–természettan
Dr. Winkler Elemér	1919–1926 történelem–földrajz
Dr. Zimmer Frigyes	1946–1948 történelem–földrajz–latin
Zombori István	1943–1949 testnevelés

Megjegyzések:

1 Iskolánkban több tanár is tanított az elmúlt 100 év alatt, de csak azok nevét közöljük, akik legalább egy évet tőzstagként itt dolgoztak.

2 Az évszámok előtti * jelölést azoknál alkalmaztuk, akik 1876 előtt is iskolánk tanárai voltak.

3 A szakok elnevezése iskoltípusonként és a diplomát kiállító intézményektől függően változott, ezért úgy közöljük, ahogy a régebbi évkönyvben találhatók.

ISKOLÁNK SZEMÉLYI ÁLLOMÁNYA AZ 1975/76-OS TANÉVBEN

Igazgató:

Tóth Ferenc	1970–	magyar–latin
-------------	-------	--------------

Igazgatóhelyettes:

Örszigety Frigyes	1952–	biológia, mg. mérnök
-------------------	-------	----------------------

Tanárok:

Babiczy Miklós	1964–	gyak. okt., üzemmérnök
Bakó Erzsébet	1974–	biológia–kémia
Balázs József	1963–	testnevelés
Balázs Józsefné	1963–	biológia–földrajz
Baranyai Lenke	1971–	magyar–történelem–filozófia
Bödöcs Pál	1974–	magyar–történelem
Czobor László	1965–	magyar–orosz–német
Czobor Lászlóné	1969–	matematika–fizika

Dancs Lászlóné	1950—	magyar—német
Gosztola Antalné	1970—	magyar—orosz
Györgyfalvai Istvánné	1968—	postaforgalom
Cyulavári Jánosné	1976—	magyar
Dr. Hargitai Lajosné	1969—	postaforgalom
Dr. Hegyi Ferencné	1969—	történelem—angol
Horváth József	1974—	orosz—latin
Horváth Lajosné	1968—	postaforgalom
Juhász Imréné	1975—	testnevelés
Kolimann Antalné	1962—	kémia—földrajz—geológia
Kopik István	1970—	matematika—fizika
Krasznai Ferenc	1957—	testnevelés
Lagler Erzsébet	1975—	német—orosz
Légrádi Imre szakf.	1960—	matematika—fizika
Róka Lajosné	1974—	magyar—történelem
Szakál Péter	1964—	matematika—fizika
Szalai Dénes	1961–64, 1970—	magyar—történelem
Szarka Árpád	1963—	rajz—ábrázoló geometria
Uray Aliz	1956—	orosz—angol—francia
Varga B. Béla	1959—	kémia—fizika
Vass Béla	1973—	matematika—fizika
Vass Béláné	1974—	matematika—fizika

Könyvtáros:

Légrádi Imréné 1971—

Gazdasági vezető:

Németh Imréné 1974—

Adminisztrátor:

Krajczár Lőrincné 1970—

Technikai dolgozók:

Joó József 1975—

Joó Józsefné 1975—

Radványi Bertalanné 1975—

Szőke István 1955—

Szőke Istvánné 1963—

ISKOLÁNK TANULÓI LÉTSZÁMÁNAK ALAKULÁSA 1876–1975-IG

Tanév	I. A B	II. A B	III.	IV. osztály	V.	VI.	VII.	VIII.	össz.
Magyar királyi áll. főreáliskola									
1876/77.	42 38	44	34	25	14	29	17	7	250
1877/78.	58	31 32	32	30	18	9	13	12	235
1878/79	36	50	50	26	23	16	6	11	218
1879/80.	51	35	36	35	18	19	10	6	210
1880/81.	58	35	23	24	25	15	14	9	203
1881/82.	61	39	27	22	6	19	9	14	197
1882/83.	52	52	22	20	17	4	16	9	192
1883/84.	70	36	36	20	12	16	4	16	210
1884/85.	85	51	26	20	14	11	17	3	227
1885/86.	38 38	58	34	17	10	11	14	8	228
1886/87.	60	57	36	21	11	12	12	13	222
1887/88.	36 35	46	38	28	12	8	10	11	224
1888/89.	38 37	43	32	25	17	6	5	10	213
1889/90.	29 29	59	33	30	14	13	4	5	216
1890/91.	30 31	47	42	27	16	12	10	4	219
1891/92.	70	43	37	34	19	10	9	10	232
1892/93.	64	50	37	29	18	17	5	10	234
1893/94.	40 41	54	45	36	23	19	15	9	282
1894/95.	43 44	58	35	40	22	17	14	16	289
1895/96.	36 39	61	45	37	22	15	13	12	280
1896/97.	40 44	57	44	39	25	19	12	14	294
1897/98.	33 34	57	50	38	26	19	15	11	283
1898/99.	35 36	51	51	43	24	23	17	10	290
1899/1900.	41 41	58	39	54	18	18	17	17	303
1900/1901.	38 37	64	55	32	38	12	16	15	307

Tanév	I. A B		II. A B		III. A B		IV. A B osztály		V.	VI.	VII.	VIII.	össz.
1901/2.	33	33	53		56		45		25	25	12	14	296
1902/3.	54		53		38		43		29	18	25	14	274
1903/4.	42	39	41		40		35		25	26	21	22	291
1904/5.	56		32	32	44		32		24	20	25	20	285
1905/6.	30	31	47		54		31		24	20	17	21	275
1906/7.	35	36	56		52		42		23	16	21	17	298
1907/8.	37	36	68		46		50		20	21	14	20	312
1908/9.	41	41	53		60		38		25	15	17	13	303
1909/10.	42	42	35	35	54		54		19	20	15	16	332
1910/11.	39	38	34	34	32	31	45		27	16	20	13	329
1911/12.	41	42	26	26	32	31	50		30	28	14	20	348
1912/13.	42	43	34	36	26	26	54		28	22	25	16	352
1913/14.	36	37	41	39	31	32	44		37	21	23	25	366
1914/15.	60		61		37	38	55		23	23	20	24	341
1915/16.	62		58		57		65		29	21	18	16	326
1916/17.	37	36	57		56		53		44	27	16	11	337
1917/18.	40	40	67		50		55		36	39	27	9	363
1918/19.	35	35	38	37	57		45		37	33	38	19	374
1919/20.	46	43	31	30	35	34	58		36	29	31	35	408
1920/21.	30	32	36	42	30	30	58		39	35	28	28	388
1921/22.	33	31	36	36	29	30	50		33	29	32	23	362
1922/23.	44	41	29	27	29	30	50		25	27	28	32	362
Soproni Áll. Széchenyi István Reáliskola													
1923/24.	32	32	38	37	28	29	42		21	20	29	22	330
1924/25.	39	40	31	32	34	33	46		21	19	19	28	342
1925/26.	40	40	36	34	31	28	56		23	14	19	16	337
1926/27.	38	35	36	33	36	30	50		29	18	13	21	339
1927/28.	30	31	34	33	31	32	54		33	29	19	13	339
1928/29.	24	25	47		31	30	28 30		31	33	26	19	324
1929/30.	42		23	23	25	24	31 26		39	27	37	23	322

Tanév	I. A B		II. A B C			III. A B		IV. A B osztály		V.	VI.	VII.	VIII.	Össz.
Soproni Állami Széchenyi István Reálgimnázium														
1930/31.	40	44	42			44		46		44	29	34	33	356
1931/32.	40	43	30	29	29	34		43		32	41	28	29	378
1932/33.	33	35	43	43		42 44		32		33	23	40	26	394
1933/34.	38	36	56			43 41		33 35		29	27	22	38	393
1934/35.	36	35	68			30 31		39 35		49	23	26	21	393
Soproni Állami Széchenyi István Gimnázium														
1935/36.	30	33	32	31		38 35		31 31		53	45	18	25	402
1936/37.	35	34	28	29		34 36		32 34		37	43	41	17	400
1937/38.	31	27	34	34		27 31		28 35		44	37	36	38	400
1938/39.	25	26	27	24		34 36		28 25		39	34	37	34	369
1939/40.	27	26	22	26		24 24		34 34		36	35	40	37	365
1940/41.	31	29	24	25		30 29		21 22		44	32	38	38	363
1941/42.	43	42	26	28		27 28		22 20		27	35	25	32	355
1942/43.	36	34	38	35		42		47		23	20	32	24	331
1943/44.	32	31	34	32		34 35		37		22	22	19	33	331
1944/45.	29	27	31	33		33 31		39 41		27	23	29	27	370
1945/46.	44		21	26		25 27		35 32		20 36	22	19	14	321
1946/47.	—		—			24 26		25 27		28 22	18 33	25	23	251
1947/48.	—		—			2		28 26		31 25	31 24	24 35	31	257
1948/49.	—		—			—		1		46	29 20	28 20	21 33	198

Tanév	I.					II.					III.					IV.					össz.
	A	B	C	D	E	A	B	C	D	E	A	B	C	D	E	A	B	C	D	E	
	osztály																				
1949/50.	44	43	45			43	40				19	41				18	50				343
1950/51.	33	35	34			44	47	44			40	33				17	36				363
1951/52.	39	34				31	29	29			38	38	35			37	31				341
1952/53.	31	34				28	26				23	25	20			35	27	31			280
1953/54.	42	38				34	26				26	23				22	21	18			250
1954/55.	44	37				27	33				31	21				20	20				233
1955/56.	25	33	34			25	34				29	29				22	18				249
1956/57.	35	38				24	25	24			25	31				27	29				258
1957/58.	41	43				25	24				22	21	18			22	21				237
1958/59.	34	32	33			38	40				24	24				22	21	18			286
1959/60.	33	34	34			35	34	33			34	33				25	23				318
1960/61.	35	41	37			28	26	31			33	27	29			35	30				352
1961/62.	42	46	42	37		29	31				28	24	26			34	25	27			391
1962/63.	37	37	37	36	35	42	40	35	38		29	33	30			27	21	27			504
1963/64.	37	38	38		35	30	37	32	32	36	38	37	37			27	30	26			510
1964/65.	29	34	34	34	34	34	35	31	33	27	27	33	33	29	39	38	30	32	35		621
1965/66.	30	37	32	34	30	24	30	30	29		31	30	25	30	22	23	27	27	21	38	550
1966/67.	29	35	31	36	40	24	33	32	30	25	23	28	26	24		27	26	23	26	20	538
1967/68.	32	39	37	36	40	28	35	26	30	39	25	28	25	26	24	17	24	24	25		560
1968/69.	37	43	39	38	42	30	35	29	33	40	24	33	27	26	38	20	28	21	27	25	635
1969/70.	38	37	34	36	37	33	38	31	34	39	26	29	24	27	39	22	28	26	29	37	644
1970/71.	34	38	32	37	41	40	36	29	28	34	32	39	28	31	39	25	28	19	22	38	650
1971/72.	37	36	30	29	37	33	38	34	33	38	33	34	26	26	34	32	36	23	30	39	658
1972/73.	38	38	33	33	38	37	35	34	28	34	32	35	33	30	36	32	38	25	25	33	667
1973/74.	38	36	29	25	33	36	38	34	35	37	37	35	34	28	32	31	34	29	29	36	666
1974/75.	33	38	26	30	35	39	35	28	29	32	33	38	30	32	36	37	35	34	28	32	660

Megjegyzés:

1. A 19. sz. végén és a 20. sz. elején jelentős eltérés mutatkozik az I-től IV. és az V-től VIII. osztályok létszáma között. Ennek oka abban keresendő, hogy iskolánk tanulói zömmel a soproni polgárság köréből kerültek ki. Ez az úgynevezett „középosztály” gyermekeit gyakorlati (ipari, kereskedelmi) pályára szánta, ezért legtöbbször a reáliskolának csak az alsó 4 osztályát végezték el, utána szakmát tanultak.
2. A 100 év folyamán létszámunk nagy mértékben megnövekedett, de az iskolai helyiségek összterülete nem változott.

A SZÉCHENYI ISTVÁN GIMNÁZIUM TANULMÁNYI VERSENYEKEN DÍJAT NYERT TANULÓINAK NEVSORA

1961-ben Kéry Gerzson		
OKTV matematika	3. helyezett	
a veszprémi Nemzetközi Diákolimpián	2. díj	
1962-ben		
a Nemzetközi Diákolimpián	1. díj	
OKTV-n matematikából	1. helyezett	
1965-ben Takács László		
Arany Dániel Országos versenyen	többszörös 1.	
a TV Ki miben tudós vetélkedőjén	legjobb 6 között	
1967/68-ban		
OKTV matematika	3. helyezett	
OKTV fizika	2. helyezett	
a II. Nemzetközi Diákolimpián fizikából	2. helyezett	
OKTV-n is fizikából	2. helyezett	
1965-ben Jereb László és Simon János		
az OKTV-n fizikából	a legjobb 10 között	
1966-ban		
Márkus András OKTV-n fizikából	dicséret	
Simon János OKTV-n fizikából	4. helyezett	
1966-ban		
Hernecky István OKTV-n fizikából	első 10 között	
1967-ben		
Hernecky István OKTV-n fizikából	első 10 között	
Augusztinovitz Fülöp OKTV-n fizikából	első 10 között	
1970-ben		
Szepesi László OKTV-n matematikából és fizikából is	első 10 között	
Zoltán László és Jereb Tamás Országos Arany Dániel versenyen	dicséret	
Garai Barnabás OKTV-n matematikából	5. helyezett	
(1969-ben pedig fizikából az első 10 között)		
1973-ban		
Kalmár János OKTV-n matematikából	5. helyezett	
1974-ben		
Szalai Sándor és Szántó Ágnes		
Országos Arany Dániel versenyen matematikából	dicséret	
Kún Zoltán Fiz. Olimpiai kerettag		
1975-ben		
Hettinger Ernő OKTV-n fizikából	8. helyezett	
Szalay Sándor Fiz. Olimpiai kerettag		
Somogyi Péter OKTV-n történelemből	3. helyezett	
Csapó Ildikó Arany Dániel matematika versenyen	első 10 között	
Slezák Tamás Arany Dániel matematika versenyen	3. helyezett	

A SZÉCHENYI ISTVÁN POSTAFORGALMI SZAKKÖZÉPISKOLA TANULÓINAK EREDMÉNYEI A SZAKMAI TÁRGYAKBÓL RENDEZETT ORSZÁGOS VERSENYEKEN

1972-ben a III. osztályosok versenyén	Máté János	2. helyezett
	Varga Mária	3. „
a IV. osztályosok versenyén	Fencz Etelka	2. „
	Árvai Judit	3. „

1973-ban a III. osztályosok versenyén	Orbán Zsuzsanna	1. helyezett
	Horváth Tibor	3. „
a IV. osztályosok versenyén	Máté János	1. „
	Fücsök Katalin	2. „
	Varga Mária	3. „
1974-ben az Orsz. Közl. és Postai Tanulmányi Versenyen	Tálos Zsófia	1. „
	Horváth Tibor	3. „
	Szijártó Erzsébet	5. „
	Samu Mária	6. „
	Orbán Zsuzsa	7. „
	Smuk Teodóra	8. „
1975-ben az Orsz. Közl. és Postai Tanulmányi Versenyen	Siklósi Teréz	2. „
	Pavelka Judit	4. „

ISKOLÁNK TANULÓINAK ORSZÁGOS VERSENYEKEN ELÉRT SPORTEREDMÉNYEI

1955. Középiskolai Bajnokság.

Atlétika: 800 m. 1. Bárdosi Tibor 2:04,3

1959. Középiskolai Bajnokság.

Atlétika: 400 m. 3. Schweiger Rezső 53,1 mp

Labdarúgás: 5. hely

1961. Középiskolai Bajnokság.

Asztalitenisz: 1. Koszonits Pál

1962. Középiskolai Bajnokság.

Atlétika:

800 m. 2. Wéber István 1:58,2

1500 m. 1. Wéber István 4:04,2

Iskolai és utánpótlás válogatott.

1963. Középiskolai Bajnokság.

Atlétika:

110 gát: 1. Ringhofer Zsolt 15,1 mp

400 gát: 1. Ringhofer Zsolt 58,6 mp

távol: 2. Biró Attila 6,65 m (7,07 m)

hármass: 1. Biró Attila 13,98 m (14,19 m)

Iskolai és utánpótlás válogatott.

magas: 1. Tihanyi József 193 cm.

4×400 váltó: 1. hely

4×1000 váltó: 3. hely

Jégkorong: Országos Vidéki Bajnok

1964. Középiskolai Bajnokság.

Atlétika:

magas: 1. Tihanyi József 194 cm, iskolai csúcs, többszörös magyar bajnok, iskolai, utánpótlás, felnőtt válogatott és olimpikon.

110 m gát: 1. Ringhofer Zsolt 14,9 mp

400 m gát: 1. Ringhofer Zsolt 58,2 mp, iskolai és utánpótlás, felnőtt válogatott, többszörös magyar bajnok és csúcstartó.

Országos Bajnokság:

Sí ifjúsági:

Lesiklás: 1. Schlosser Kurt. 3. csapat

Műlesiklás: 1. Schlosser Kurt. 3. csapat

Óriásműlesiklás: 5. Schlosser Kurt. 4. csapat

Alpesi összetett: 1. Schlosser Kurt. 3. csapat

(Schlosser, Szováti, Szücs, Gmeiner)

Jégkorong: 2. hely

1965. Beszüntették a középiskolai bajnokságokat.

Országos ifjúsági Kosárlabda Kupa: 5. hely

1970. Középiskolai Bajnokság.

Kosárlabda: leányok 5. hely

1971. Középiskolai Bajnokság:

Kosárlabda: leányok 5. hely

1972. Középiskolai Bajnokság:

Torna: „B” kat.: leányok 5. hely

Atlétika: magas: 5. Kránitz István, 6. Somogyi Péter

1973. Középiskolai Bajnokság:

Atlétika: magas: 4. Nyikos Tivadar 185 cm.

Kosárlabda: leányok 5. hely, fiúk 5. hely

1974. Középiskolai Bajnokság:

Atlétika:

magas csapat: leányok 8. 147 cm, fiúk 2. 184,8 cm

súly csapat: fiúk 4. 11,64 m

Kosárlabda: leányok 3. hely

1975. Középiskolai Bajnokság:

Atlétika:

magas csapat: leányok 5. 145 cm, fiú 2. 173,8 cm

110 gát: fiú 5. 17,76 mp

magas egyéni: Pataky Erzsébet 7. 155 cm

Kosárlabda: leány 7. hely

Vívás: kard csapat: 3. hely (Kiss J., Katona, Halmos, Bellák)

ÉRETTSÉGIZETT TANULÓINK ÉS TOVÁBBTANULÁSUK

Év	Érettségi vizsgát tett Fő	Felvételizett Fő	A felvételin megfelelt Fő	%	A felvételin szerzett/vitt pont
1967	98	81	49	60,5	0,907
1968	73	60	42	70,00	1,06
1969	95	56	38	67,85	0,955
1970	131	61	38	62,29	0,824
1971	131	54	39	72,226	0,924
1972	157	85	57	67,06	0,927
1973	148	84	46	54,76	0,770
1974	159	86	60	59,85	0,932

Ez a kimutatás a Minisztérium által évente közreadott kiadvány alapján készült.

ISKOLÁNK TANULÓI AZ 1975/76-OS TANÉVBEN

I. a. osztály

Oszt. főnök:

Kopik István

Bella Anikó
Csanády Viktória
Csővári Ibolya
Dombi Judit
Eöry Piroska
Farkas András
Gyurkó Zsuzsanna
Hargitai András
Horváth András
Horváth Erzsébet
Horváth Tamás
Jancsó Péter
Jáki Zsuzsanna
Kiss István
Kiss László
Kóczán Tibor
Korondi Péter
Kovács János
Mentes Zsolt
Mesics Éva
Nagy Gyula
Németh Csaba
Németh Lehel
Papp Tibor
Paukovits Vilmos
Radványi Ákos
Ritter Tamás
Seifert István
Sift Tibor
Simon Attila
Sobor Gabriella
Szalai Csaba
Tóth Éva
Tranta Károly
Varga Zsolt

I. b. osztály

Oszt. főnök:

Bakó Erzsébet

Albár Márta
Baji Judit
Bella Irén
Burján Judit
Bus Beatrix
Csépe Andrea
Edőcs Judit
Erdész Katalin
Erdész Rita
Faragó Judit
Gergáczy Judit
Gréger Katalin
Hajdu Zsuzsanna
Horváth Edit
Huber Hedvig
Krajcsics Andrea
Ladányi Klára
Landler Krisztina
Mentes Mária
Metz Edit
Mészáros Gyula
Németh Erzsébet
Örs Judit
Papp Éva
Pál Judit
Perlaki Marianna
Fiacsek Erzsébet
Tauber Ferenc
Termeczky Anna
Tóth Teréz
Weisinger Erzsébet
Wild Róbert
Zambó István

I. c. osztály

Oszt. főnök:•

Lagler Erzsébet

Asbóth Imre
Élő Dezső
Gosztola Szabolcs
Guóth Emil
Herman Antal
Horváth Csaba
Horváth János
Kalmár Miklós
Kelemen János
Kerekes Gábor
Koller István
Kovács István
Laincsák István
Markó István
März Győző
Nagy Endre
Nagy Gábor
Nagy Lajos
Németh Ernő
Novák Péter
Nyul Sándor
Pichler Rezső
Pusztai József
Ragats Imre
Riba Lajos
Tapolczai László
Tóth Sándor
Török Tibor
Valkó János
Türk Ferenc
Varga György
Virág Zoltán

I. d. osztály

Oszt. főnök:

Balázs Józsefné

Amring Mónika
Andrási Anna
Balogh Ilona
Bencsics Mária
Bernecker Éva
Filó Ágnes
Fuchs Edina
Gósi Márta
Horváth Judit
Huszlicska Margit
Iliás Gyöngyi
Iván Ildikó
Katona Melinda
Kiss Katalin
Kiss Piroska
Klaizer Rita
Fanyi Erzsébet
Radics Judit
Reisner Anna
Szabó Anikó
Szalay Ildikó
Szedenik Ágnes
Takács Éva
Tóth Julianna
Varga Márta
Vámosi Andrea
Zambó Livia

I. e. osztály

Oszt. főnök:

Horváth Lajosné

Bozsvár Éva
Bösze Erika
Csiszár Irén

Dedics Katalin

Fábián Erika

Fejes Erzsébet

Foki Gábor

Fonyó Zsófia

Horváth Éva

Horváth Ildikó

Horváth István

Horváth Jenő

Horváth Judit

Horváth Lajos

Kámán Gyöngyi

Krihó Szilvia

Lukács Zsuzsanna

Nagy Zsuzsanna

Nehéz Katalin

Németh Katalin

Pál Erzsébet

Pék Erika

Pócza Erzsébet

Radics Zsuzsanna

Rákos Erzsébet

Rikovics Tibor

Sinkovics Mária

Sobor Mária

Szakács Zsuzsanna

Szalai Ildikó

Szalai Irén

Tál Ibolya

Táncsics Tamás

Udvardi Mária

Vajda Mária

Varga Anikó

Vasvári Zoltán

Vámosi Beáta

Vámosi Tünde

Zsigovits Magdolna

II. a. osztály

Oszt. főnök:

Baranyai Lenke

Babos Irén

Berkies Imre

Bösze Márta

Czupy Antal

Egedy Károly

Frits Gabriella

Füredi Dezső

Füzi Zsuzsanna

Galavits Judit

Gombás Vilmos

Gottlieb László

Göschl Károly

Hegedűs Anikó

Horváth Attila

Horváth Erzsébet

Horváth Katalin I.

Horváth Katalin II.

Kazmár Gyula

Kiss Béla

Libicz Beáta

Marácz János

Németh Gyöngyi

Poós Ildikó

Sasinszky Éva

Slezák Tamás

Somfalvy Andrea

Stubenvoll András

Szalai József

Takács Erzsébet

Tóth Ilona

Verő Mária

Wallner László

Zepkó Ferenc

II. b. osztály

Oszt. főnök:

Bödöcs Pál

Ádám Éva
Bangó Beáta
Czibula Nóra
Dubány Erika
Egyed István
Fábián Eszter
Fábiánkovics Mária
Gángli Edit
Gécs Sándor
Gyarmati Anna
Homor Ildikó
Horváth Attila
Horváth Beáta
Horváth Katalin
Horváth Márta
Illosvay Katalin
Karner Beatrix
Kroneisz Zsuzsanna
Kuslits Ildikó
Magassy Eszter
Mikó Judit
Milkovits Krisztina
Módos Anna
Molnár Margit
Neher Andrea
Németh Erika
Németh Katalin I.
Németh Katalin II.
Németh Márta
Pászli Márta
Poós Marietta
Sashalmi Judit
Szóka Zsuzsanna
Tauber Anna
Udvardi Judit
Udvardi Márta
Vörös Ilona

II. c. osztály

Oszt. főnök:

Horváth József

Barcza Ervin
Bánhegyi Tibor
Bencze András
Benke György
Bozza József
Csiszár Jenő
Czap Attila
Fehér Béla
Fodor Gábor
Fraszt György
Gombás Gyula
Heizer Csaba
Horváth Sarródi László
Karsa Tibor
Károlyi József
Kiss László
Lichtenstein András
Mátis János
Molnár Ákos
Nováki Gábor
Peszlen Gyula
Stubna Ágoston
Szántó Róbert
Tapolczai János

II. d. osztály

Oszt. főnök:

Róka Lajosné

Bódi Erika
Finta Hilda
Floiger Márta
Herman Terézia
Hirschler Erzsébet
Horváth Gyöngyi

Horváth Ildikó
Horváth Katalin
Horváth Márta
Horváth Terézia
Illés Márta
Kárpáti Ágnes
Kiss Andrea
Kiss Katalin
Kőfalvi Éva
Menkó Éva
Mészáros Erzsébet
Miléder Veronika
Nagy Irén
Németh Ilona
Piri Jolán
Ratatics Erzsébet
Simonovits Erzsébet
Sinkovits Judit
Stubenvoll Éva
Varga Andrea
Vecsey Annamária

II. e. osztály

Oszt. főnök:

Dr. Hargitai Lajosné

Bogdán Katalin
Cserkúti Zsuzsanna
Csuka Veronika
Dallos Zoltán
Dénes Terézia
Dráguly Márta
Guzmits Viktória
Horváth Katalin
Horváth Márta
Janus Anna
Kiss Éva
Kocsis Erika
Kolonits Zsuzsanna
Kovács Magdolna
Kuslits Mária

Kutai Ferenc
 Lutár Mária
 Major István
 Nagy Cecília
 Makó Ilona
 Nagy Margit
 Novák Mária
Payrits Katalin
Szabó Aranka
 Szalai Anna
 Takács Ágnes
 Takács Vilma
 Tóth Ildikó
 Tóth Margit
 Űveges Gyöngyi
 Varga Rozália
 Vargacz Erzsébet
 Zámolyi Katalin

III. a. osztály

Oszt. főnök:

Szakál Péter

Babiczky Zoltán
 Bencsó Csaba
 Bíczó Csaba
 Bujtás Imre
Csapó Ildikó
 Csigó Imre
 Dudás Sándor
 Dudás Zsuzsanna
 Fekete Gábor
 Gál Péter
 Hekli István
 Herbszt Zoltán
Hoffer László
 Horváth Tünde
Kiss Imre
 Kocsis Tibor
 Kovacsics Miklós

Patonai Katalin
 Patyus Ferenc
 Salfer Gábor
Samu Viktória
 Szalai Katalin
Szalay Zsuzsanna
 Takács Zoltán
 Tama Márta
Timár József
 Tóth Csaba
Tóth Erzsébet
 Tóth Zsuzsanna
 Wallner Zoltán
 Wild János

III. b. osztály

Oszt. főnök:

Vass Béla

Asbóth Katalin
 Ábrahám László
Balázs Katalin
 Bedekovics István
 Czuppon Teréz
 Csenár Márta
 Cserjési Gábor
Csóra Marianna
Fekete Márta
 Füzi Gábor
Juhász Andrea
 Kishegyi Valéria
 Kiss Zsolt
 Kondor Marianna
 Kovács Erzsébet
 Leskó Ágnes
 Levik Csilla
 Locsmándi Erzsébet
 Major Zsolt
 Nagy Éva
 Naisz Erika

Palotai Rita
 Pászli Anna
 Stepán Gertrud
Szála Ágota
 Szommer István
 Tóth Márta
 Varga Anna
 Végerbauer Lívía
 Villányi Edit
 Virág Éva

III. c. osztály

Oszt. főnök:

Szalai Dénes

Pánszegi Lajos
 Becska Péter
 Bedecs Pál
 Bellák Ottó
 Fraszt Károly
 Fülöp Gyula
 Gyürü Ernő
 Hadnagy László
 Hanzséros Alajos
 Háló Pál
 Herbszt Zoltán
 Horváth Dori Károly
 Horváth Imre
 Horváth József
 Horváth László
 Horváth Tibor
 Koloszar Tamás
 Kovács István
 Neher István
 Németh János
 Németh László
 Patzner László
 Seregély Csaba
 Szakács Tibor
 Tóth Miklós
 Tőke László
 Wischy Gábor

III. d. osztály

Cszt. főnök:

Dr. Hegyi Ferencné

Bak Béla

Balogh Mihály

Blay Zoltán

Borossay György

Borossay Katalin

Bors Mária

Bratl Mária

Gibicsár Imre

Gottschling Katalin

Gyurasics Veronika

Hadarics Erzsébet

Horváth Anikó

Horváth Attila

Huber Hajnalka

Koloszár Ágnes

Kükedi Zsuzsanna

Lukács Emil

Merényi Péter

Nagy Anna

Oláh Mária

Patyi Klára

Pete Polgár Márta

Reményi György

Szedenik Ilona

Tóth Erzsébet

Vágó Ildikó

Wrana Ida

III. e. osztály

Oszt. főnök:

Györgyfalvai Istvánné

Balogh Erzsébet

Bális Rita

Berkes Mária

Csallóközi Béla

Cseh Mária

Csipszer Edit

Felber Éva

Füzi Ilona

Galler Éva

Hóbor Erzsébet

Kardos Veronika

Kiss Margit

Kótai Valéria

Lukács Gábor

Nagy Ildikó

Nagy Irma

Nagy Mária

Németh Erzsébet

Öri Ildikó

Pinezits Anna

Reinhoffer Mária

Sallér József

Samu Judit

Szeli Éva

Szélesi Katalin

Tóth Veronika

Tuba Ilona

Varga Balázs Erika

Varga Zsuzsanna

Vámosi Mária

Veisz Zsuzsanna

IV. a. osztály

Oszt. főnök:

Krasznai Ferenc

Báthori Gábor

Csajági Julianna

Gálos József

Hadfi Gábor

Harsányi Géza

Hegedűs Erzsébet

Hettinger Ernő

Hollósy Judit

Horváth László

Katona Gábor

Kiss Jenő

Kiss László

Krisch János

Krizmanits Tibor

Kuslits Károly

Nadray Katalin

Németh Rozália

Németh Tibor

Palotai Tamás

Payrich Mária

Rajnai János

Sift Zsuzsanna

Sólymos Nóra

Steiner Tibor

Szabó János

Szabó Mária

Szalai Sándor

Szántó Ágnes

Szedenik Norbert

Tóth Endre

Tóth Zsuzsanna

Wischer Judit

Zalai Ottó

IV. b. osztály

Oszt. főnök:

Dancs Lászlóné

Bányánszky Marianna

Becher Erna

Baráth Pál

Boros Györgyi

Bögöly József

Burján Katalin

Dollmayer Ilse

Farkas Ilona

Fábián Gyöngyi

Fábián Margit

Fodróczy Ágnes
 Gangl Márta
 Grasl Veronika
Gyurkó Katalin
 Hajdu Katalin
 Halmos Tamás
 Hidegségi Erzsébet
 Hirschler Katalin
 Horváth Dori Katalin
 Horváth Lilla
 Kékesi Éva
 Király Erzsébet
 Kiss Anna
 Kiss Tar Mária
 Kóbor Katalin
 Kovács Rita
 Kozák Csaba
 Landl Adrienne
 Nagy Zoltán
 Németh Ildikó
Németh Judit
 Rákos Mária
 Simon Márta
Szalay Katalin
 Szenkovics Péter
 Tessényi Katalin
 Tóth Margit
 Varga László

IV. c. osztály

Oszt. főnök:

Balázs József

Bertha László
 Boros Csaba
 Cserháti László
 Drávai Gábor
 Feimann György
 Frikton György
 Gócz Tamás

Hadarits Ferenc
 Horváth Endre
 Horváth János
 Igmándy György
 Kander Alfréd
 Kelemen Csaba
 Lantai Lajos
 Mentés László
 Nagy Miklós
 Németh József
 Németh Zoltán
 Peresztegi Gyula
 Polák Gábor
 Reichardt Zoltán
 Rédei László
 Schárfy Zoltán
 Seregély Olivér
 Sosztarich Tamás
 Szabó Róbert
 Stánitz András
 Varga Zoltán
 Weisz Ferenc
 Wild Ferenc

IV. d. osztály

Oszt. főnök:

Czobor László

Almási Erika
 Baranyai Éva
 Bencze Márta
 Berki Mihály
 Bócz Beáta
 Cseszkó Ilona
 Csóka Magdolna
 Gangl Judit
 Gács László
 Göltl Katalin
 Grah Judit
 Grubits Mária

Horváth Attila
 Horváth Éva I.
 Horváth Éva II.
 Horváth Gyöngyi
 Horváth Ilona
 Kardos Andor
 Kovács Éva
 Ley Gyöngyi
 März Rita
 Mátyási Éva
 Mozsolits Károly
 Nagy Judit
 Nagy Marianna
 Németh Katalin
 Perkovátz Tamás
 Pinezits Rita
 Plechl Lajos
 Presits Mária
 Völgyi Bernadett
 Zékány Andrea

IV. e. osztály

Oszt. főnök:

Varga Balázs Béla

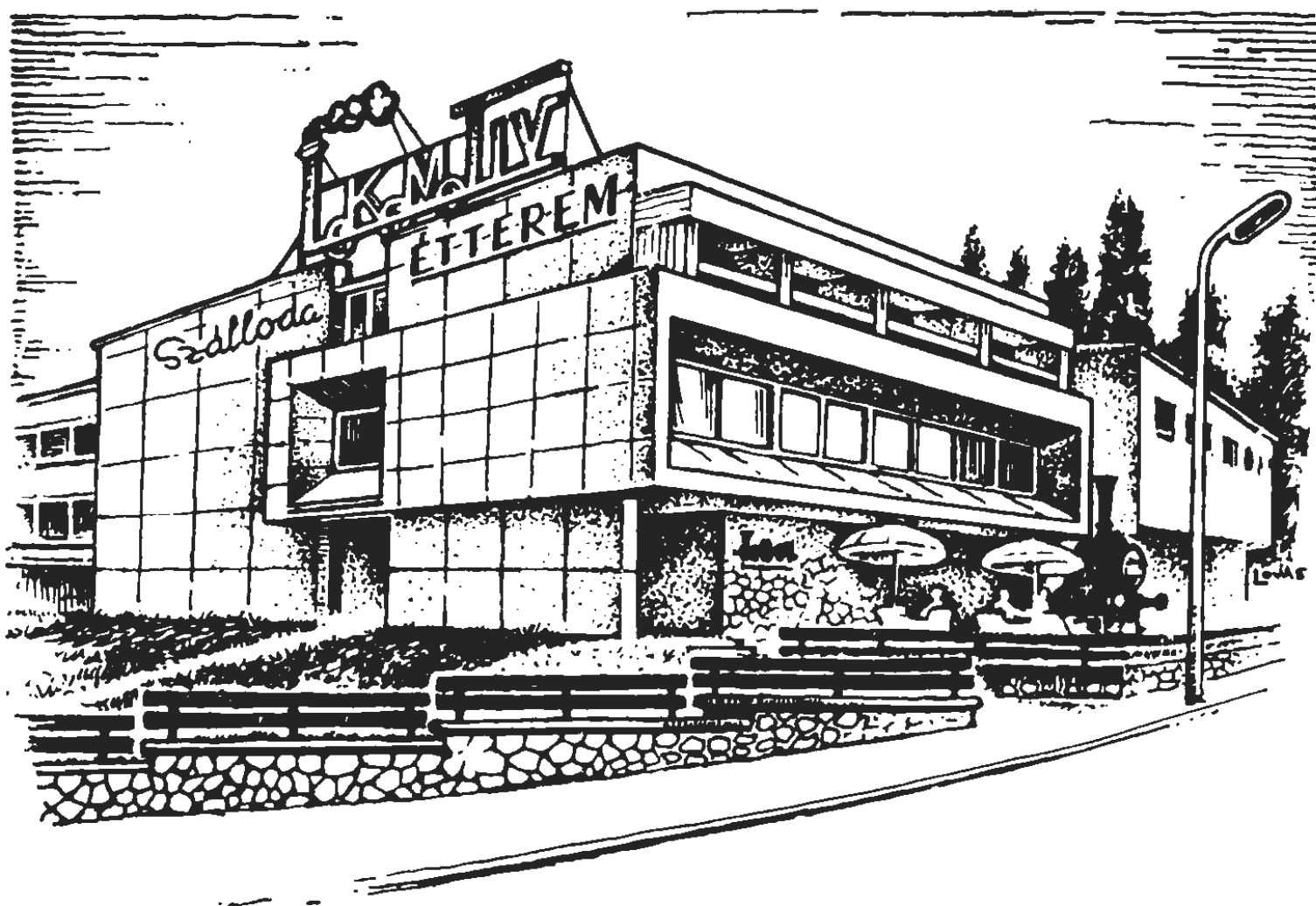
Bózsics Erzsébet
 Cseh István
Csehi Emilia
 Fücsök László
 Gabnay József
 Góczán Mária
 Gulyás Ernő
 Horváth Anna
 Horváth Zsuzsanna
 Jókuti Edit
 Kámán Edit
 Kelemen Zsuzsanna
 Kisvári Márta
 Kiszlinger Ildikó
 Koltai Valéria

Lorbert Zsuzsanna
Menyhárt Edit
Móricz Ágota
Nagy Mária
Németh Erzsébet
Németh Jolán
Oposits Erzsébet

Ősze Ilona
Pint Rozália
Simon László
Szakály Ildikó
Tóth Ibolya
Trombitás Mária

Ujj Éva
Vajda Katalin
Varga Edit
Varga Erika
Varga István
Vágusz Mária
Véger Márta

Hirdetések



A Lővérek, a város és az erdő találkozásánál épült

LOKOMOTÍV szálloda – éttermünk

minden alkalmi rendezvényhez az Ön szolgálatára áll. Zártkörű találkozók lebonyolítására hangulatos különtermeinket ajánljuk.

Jóízű ételek, hagyományos soproni borok.

Az étteremben népi zenekar szórakoztatja a vendégeket.

Gy.S.E.V.
VENDEGLÁTÓ
SZOLGÁLAT

Címünk: Sopron, Mátyás K. u. 19. Telefon: 11-415

Lokomotív Szálloda, Sopron, Szabadság krt. 1. Telefon: 14-180, 14-181



nemcsak az új,
hanem a régi lakásokat is
lehet a korszerű
követelményeknek
megfelelően átalakítani

Ehhez nyújtanak segítséget a

Soproni Szőnyeggyár

által gyártott szőnyegpadlók, amelyek nemcsak betonra, de parkettára is
fektethetők.



Vásárlás előtt kérje ki tanácsunkat.



ELŐREGYÁRTOTT ÉPÜLETELEMEKBŐL AZ ÉPÍTÉS

gyors és gazdaságos

FORFA PANELEK-ből építhetők:

ABC áruházak

bisztrók

iskolák és diákotthonok

felvonulási épületek

szállodák, üdülőszállók

motelek és menedékházak

igazgatási- és irodaépületek

hétvégi házak

garagek

Alapterületük 30 m²-től 1000 m²-ig kialakítható.

Az építéssel kapcsolatban ingyenes szaktanácsadást, megrendelés esetén díjmentes tervdokumentációt biztosítunk kívánság szerint.

Várjuk megrendeléseiket.

NYUGATMAGYARORSZÁGI FAGAZDASÁGI KOMBINÁT

Forgácslap Gyáregysége

9401. Sopron, Bánfalvi u. 27. Pf. 46.

Tel.: 14-330, Telex: 249-107



Fertői Nádgazdasági Vállalat

9444 FERTŐSZENTMIKLÓS, Fertődi út 1.

Telefon: 44-931, 44-932, 44-933, Telex: 24-335

TERMÉKEI:

Stukatur nádszövet	1 tek = 20 m ²
3 cm-es nádlemez	200 x 100 cm méretben
5 cm-es nádlemez	200 x 100 cm méretben
5 cm-es beép. nádpalló	200 x 100 cm méretben
5 cm-es fagyvédő nádpalló	200 x 100 cm méretben
5 cm bánya szolomit	160 x 50 cm méretben
2 cm nádlemez méretei:	100 x 200 cm méretben
	125 x 200 cm méretben
	150 x 200 cm méretben
	175 x 200 cm méretben
	200 x 200 cm méretben
Sűrű nádszövet:	
(látásgátló) méretei:	100 x 600 cm méretben
	120 x 600 cm méretben
	140 x 600 cm méretben
	160 x 600 cm méretben
	180 x 600 cm méretben
	200 x 600 cm méretben
Kertészeti takaró méretei	100 x 200 cm méretben
	120 x 200 cm méretben
	140 x 200 cm méretben
	150 x 200 cm méretben
	160 x 200 cm méretben
	175 x 200 cm méretben
	180 x 200 cm méretben
	200 x 200 cm méretben

ÉPÍTŐK ÉS ÉPÍTTEŐK

 **FIGYELEM!**

Az építkezéseknél használják vállalatunk által gyártott kiváló betontermékeinket.

MOZAIKLAP

20x20-as és 25x25 cm méretben előállított apró és nagyszemcsés, színes és színespriccelt mozaiklapok.
Változatos színösszeállításban és jó kopásállóság következtében kiválóan alkalmasak lakások, üzletházak, előadótermek, stb. burkolásához.

BETONELEMGYÁRTÁS

A vállalat betonelemgyártásában meghatározó helyet foglalnak el:

- A 15, 20, 30, 40 cm Ø tokos betoncsövek
- 50 cm Ø talpas betoncső
- 100/50-es és 80/75-ös kútgyűrűk
- BH 100/60 és 60/60 födémek
- B-60, B-100 EB és MB típusú béltestek
- Ö₂, Ö₃, Ö₄ típusú szellőzőelemek
- Bányaidomkövet
- Sejtidomkövet
- Térburkolóelemek

Útépítési elemek széles választékát kínáljuk:

- Járdalapok
 - Járdaszegélyek
 - Mederburkolólapokat
- állítunk elő.

Vállalatunk egyének felé termékeit a TŰZÉP telepeken keresztül hozza forgalomba. Vállalatok, közületek, Tsz-ek felé közvetlen termelői áron értékesítünk.

Várjuk szíves megkeresésüket.

BELEDI CEMENTÁRUIPARI VÁLLALAT

9343 BELED, Táncsics u. 2.

Telefon: Beled 63, Telex: 37239

Vegye és fogyassza a

Soproni Állami Gazdaság

kiváló, országos híré borait

A *kékfrankos
zöldveltelini
tramini*

Cím: Soproni Állami Gazdaság, Sopron, Ady Endre u. 31.

A SOPRONI RUHAGYÁR

évi 1 millió db különböző női, bakfis, lányka bébi és gyermek felsőkonfekció terméket szállít a belkereskedelem részére.

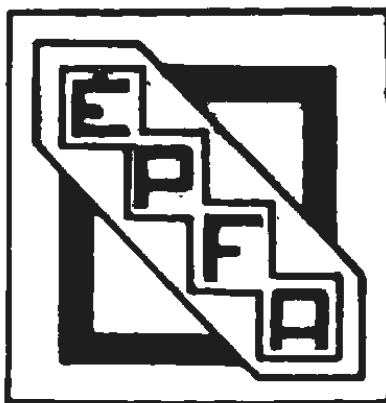
Gyártmányai az ország minden részében megtalálhatók és keresettek. Modelljeiben egyesíti a korszerű alapanyagot, a divatos vonalakat és a mindenki számára elérhető olcsó árat.

Aki egyszer vásárol a gyár termékeiből az a jövőben is keresni fogja azokat.

A gyár teljes választéka megtalálható Sopron, Köztársaság u. 2. sz. alatt lévő Mintaboltjában.

A gyár címe: Sopron, Rákóczi u. 8. Telefon: 13-135. Telex: 24-342

25 éve a lakossági



építkezés
szolgálatában

Az ország minden TŰZÉP- és ÁFESZ-telepén megtalálja az

Épületasztalosipari és Faipari Vállalat Soproni gyára termékeit

Méretegységesített (variálható) egyesített szárnyú ablakok,
kapcsolt gerébtokos ablakok, — díszléces bejárati ajtók, — mélyenüvegezett
ajtók

Több mint hetvenféle gyártmányválasztékban

AFIT

Autófelszerelési Vállalat

9401. SOPRON, Vándor S. u. 7.

Telefon: 13-025, Telex: 249172

Az AFIT Autófelszerelési Vállalat az elmúlt évek során korszerű garázsberendezései, alkatrészei és felszerelési cikkei által vált ismertté az autójavító iparban, bel- és külföldön.

1975. októberében megkezdte svéd licence alapján. egy hárompontos. egykezes biztonsági öv gyártását, mely az Európa Szabványnak is megfelel.

A vállalat által gyártott AFIT-LIV biztonsági öv alkalmas a hazai személygépkocsi-állomány jelentős részét alkotó típusokhoz. (Zsiguli, Polski Fiat. SKODA 1000 MB. S 100, S 110, DACIA 1300, Wartburg 353, Trabant 601, VW 1300, 1302, 1303, Moszkvics 408, 412, Volga GAZ M24, Zaporozsec).

Az öv kapható az AUTÓKER és AFIT autósboltjaiban.

Magyar Selyemipari Vállalat Soproni Szövőgyára

50

éve a fogyasztók szolgálatában

Gyártmányai:

műselyem és szintetikus szálanyagból készült
korszerű ruházati anyagai, lakástextíliái

**MINDIG DIVATOSAK,
ÚJSZERŰEK**

Győződjék meg Ön is!

Sopron, Kőszegi út 5-7, tel: 13-150, telex: 249-177